

Analiza dokumentów, opracowań i badań mających znaczenie dla utworzenia i działania Łódzkiego Centrum Usług Społecznych

***Raport z Zadania 1. realizowany w ramach Zamówienia
polegającego na opracowaniu modelu funkcjonowania, zarządzania
i finansowania Łódzkiego Centrum Usług Społecznych
przygotowany przez Centrum Innowacji Społecznych UŁ na zlecenie
Urzędu Miasta Łodzi.***

Wykonawca

Centrum Innowacji Społecznych UŁ

Autorzy

dr Małgorzata Potoczna (CEIN UŁ)

współpraca

dr Andrzej Kacprzak (CEIN UŁ)

dr Małgorzata Kostrzyńska (CEIN UŁ)

prof. UŁ dr hab. Inga B. Kuźma (CEIN
UŁ)

dr Alicja Piotrowska (CEIN UŁ)

dr Monika Wojtczak (CEIN UŁ)

SPIS TREŚCI:

1. Wprowadzenie	3
2. Ogólna koncepcja uruchomienia i działalności Łódzkiego Centrum Usług Społecznych	8
3. Kluczowe problemy społeczne Obszaru 1 Rewitalizacji Obszarowej Centrum Łodzi	10
4. Funkcje społeczne Łódzkiego Centrum Usług Społecznych	13
4.1. Odbudowa kompetencji do udziału w życiu społecznym osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością	15
4.1.1. Centrum Treningu Umiejętności Społecznych (CTUS)	17
4.1.2. Mieszkania tymczasowe	20
4.1.3 Gabinet diagnostyczno-zabiegowy	22
4.1.4 Centrum Streetworkerów	23
4.2. Odbudowa kompetencji do zatrudnienia osób długotrwale bezrobotnych	23
4.2.1. Klub Integracji Społecznej	23
4.2.2. Klubokawiarnia	25
4.3 Odbudowa kapitału społeczności lokalnej	26
4.3.1. Międzypokoleniowy Klub Podwórkowy	26
4.3.2 Społeczny Dom Kultury, Centrum Wolontariatu, Pracownie Twórcze	27
4.4. Zasady współpracy organizacji pozarządowych	28
5. Podsumowanie	28
6. Wstępne rekomendacje	37

WYKAZ SKRÓTÓW

BO – Budżet Obywatelski

CTUS – Centrum Treningu Umiejętności Społecznych

GAL – Grupa Aktywności Lokalnej

GPR – Gminny Program Rewitalizacji

GSWB – Gminny Standard Wychodzenia z Bezdomności

KIS – Klub Integracji Społecznej

ŁCUS – Łódzkie Centrum Usług Społecznych

MOPS – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

OPZ – Opis Przedmiotu Zamówienia

PARPA – Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

PFU – Program Funkcjonalno-Użytkowy

PUP – Powiatowy Urząd Pracy

ROCL – Rewitalizacja Obszarowa Centrum Łodzi

SW – Studium Wykonalności

UMŁ – Urząd Miasta Łodzi

1. Wprowadzenie

Niniejszy raport prezentuje wnioski z analizy dokumentów, opracowań i badań w ramach realizacji Zadania 1, określonego w Opisie Przedmiotu Zamówienia, zakładającego opracowanie modelu funkcjonowania, zarządzania i finansowania Łódzkiego Centrum Usług Społecznych (ŁCUS) w ramach projektu pilotażowego pn. *„Opracowanie modelu prowadzenia rewitalizacji obszarów miejskich na wybranym obszarze w Mieście Łodzi – etap 2”*, realizowanego na zlecenie Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju przez Biuro ds. Rewitalizacji Urzędu Miasta Łodzi. Podstawowym celem wspomnianego projektu jest wypracowanie modelowych rozwiązań w ramach procesu rewitalizacji oraz ich przetestowanie w realnych warunkach trwającego procesu rewitalizacji w Łodzi.

Zgodnie z przyjętym Zamówieniem opracowanie modelu funkcjonowania, zarządzania i finansowania ŁCUS zakłada realizację kolejno zaplanowanych po sobie czterech zadań polegających na:

- Zadanie 1. Zebraniu informacji mających znaczenie dla utworzenia i działania ŁCUS poprzez analizę dostępnych dokumentów, opracowań i badań.
- Zadanie 2. Dokonaniu rozeznania otoczenia lokalnego w przyległych kwartałach w celu rozpoznania potencjałów, partnerów i zagrożeń ważnych z punktu widzenia działalności ŁCUS.
- Zadanie 3. Opracowaniu programu i form działalności poszczególnych funkcji planowanych w ramach ŁCUS wraz ze sposobem wyboru operatora, sposobem finansowania każdej funkcji w trakcie realizacji Projektu 1 ROCL oraz w okresie trwałości projektu.
- Zadanie 4. Opracowaniu modelu uruchomienia i funkcjonowania ŁCUS wraz ze sposobem zarządzania i finansowania w formie Raportu Końcowego z wykonania Zamówienia.

Celami szczegółowymi przypisanymi do realizacji Zadania 1. są:

- ustalenie wniosków istotnych z punktu widzenia opracowania modelu funkcji społecznych realizowanych przez ŁCUS,
- ustalenie rozbieżności wynikających z zakładanej koncepcji funkcji społecznych ŁCUS i wskazanie rozwiązań polegających na ujednoliceniu wychwyconych rozbieżności,
- wskazanie rekomendacji pomocnych w ewentualnych aktualizacjach miejskich dokumentów strategicznych i aktów prawa miejscowego niespójnych bądź sprzecznych z ideą ŁCUS.

W związku z założonymi celami Zadania 1. analizie poddane zostały dokumenty wskazane przez Zamawiającego, uzupełnione o dokumenty wskazane przez Wykonawcę. Wśród analizowanych dokumentów znalazły się:

I. Strategiczne dokumenty miejskie przyjęte do realizacji w ramach projektu Rewitalizacji Obszarowej Centrum Łodzi

- Program Funkcjonalno-Użytkowy ul. Pogonowskiego 34, autorstwa EGIS Polska Inżynieria Sp. z o.o.
- Studium Wykonalności Projektu „Rewitalizacja Obszarowa Centrum Łodzi – obszar o powierzchni 7,5 ha ograniczony ulicami: Wschodnią, Rewolucji 1905 r., Kilińskiego, Jaracza wraz z pierzejami po drugiej stronie ww. ulic”, autorstwa firmy KPMG Sp. z o.o;
- Wstępne rozwiązania projektowe: Rewitalizacja Obszarowa Centrum Łodzi projekt 1. Przebudowa, remont konserwatorski, rozbudowa o szyb windowy, przebudowa wewnętrzna i zmiana sposobu użytkowania zespołu budynków wraz z zagospodarowaniem terenu

i niezbędną infrastrukturą techniczną przy ul. Pogonowskiego 34 (etap I) w Łodzi w systemie zaprojektuj i wybuduj przez Mosty Łódź oraz Autorska Pracownia Projektowa DRAFT – korekta z sierpnia 2018 r.

- Wstępne założenia realizacji Programu osłonowego pn. Centrum Treningu Umiejętności Społecznych, przekazanego przez Biuro ds. Rewitalizacji UMŁ.

II. Akty prawa miejscowego

- Uchwała Nr XLIV/825/12 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 29 czerwca 2012 r. w sprawie przyjęcia Polityki Miasta Łodzi dotyczącej gminnego zasobu mieszkaniowego 2020+
- Uchwała Nr LXII/1614/17 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 13 grudnia 2017 r. zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia Polityki Miasta Łodzi dotyczącej gminnego zasobu mieszkaniowego 2020+
- Uchwała Nr LVIII/1400/17 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 18 października 2017 r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta Łodzi
- Uchwała Nr XXIV/572/16 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 3 lutego 2016 r. w sprawie przyjęcia Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Łodzi na lata 2016-2020
- Uchwała Nr LIII/1008/05 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 7 września 2005 r. w sprawie organizacji oraz szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia, mieszkaniach chronionych oraz ośrodkach interwencji kryzysowej
- Uchwała Nr LXI/1174/09 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 8 lipca 2009 r. zmieniająca uchwałę w sprawie organizacji oraz szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia, mieszkaniach chronionych oraz ośrodkach interwencji kryzysowej
- Uchwała Nr XXIV/570/16 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 3 lutego 2016 r. w sprawie przyjęcia „Polityki Społecznej 2020+ dla Miasta Łodzi-Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych”
- Uchwała Nr LXIII/1647/17 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 28 grudnia 2017 r. w sprawie przyjęcia Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2018 oraz Miejskiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2018
- Uchwała Nr XXXV/916/16 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 28 września 2016 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji miasta Łodzi

- Uchwała Nr LXXIII/1980/18 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 5 lipca 2018 r. zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji miasta Łodzi
- Uchwała Nr XXXIII/886/16 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 31 sierpnia 2016 r. w sprawie przyjęcia „Wieloletniego Programu współpracy Miasta Łodzi z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na lata 2016-2018”
- Uchwała Nr LXII Nr 1602/17 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 13 grudnia 2017 r. w sprawie przyjęcia Programu współpracy Miasta Łodzi z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na lata 2016-2018

III. Akty prawa o charakterze wykonawczym i ustawowym o zasięgu krajowym

- Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie mieszkań chronionych (Dz. U. poz. 822)
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1828 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. 2003 Nr 96 poz. 873 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1508 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2018 r. poz. 1030 z późn. zm.) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. 2006 nr 94 poz. 651)
- Projekt Ustawy z dnia 3 września 2018 r. o centrach usług społecznych

IV. Raporty opracowane w ramach pierwszego projektu pilotażowego pn. „Opracowanie modelu prowadzenia rewitalizacji obszarów miejskich na wybranym obszarze w Mieście Łodzi” zrealizowanego w latach 2014-2016.

- Zestaw analiz i rekomendacji w zakresie sytuacji społeczno-gospodarczej pilotażowego obszaru rewitalizacji Łodzi. Raport końcowy z badania zrealizowanego przez EGO na zlecenie Urzędu Miasta Łodzi, Łódź 2014 [http://centrumwiedzy.org/wp-content/uploads/2016/02/RAPORT-E-Analiza_Lodz_rewitalizacja_7_02.pdf]
- *Jak rewitalizować Łódź? Wnioski z działań partycypacyjnych 2014-15* Fundacja Urban Forms <http://centrumwiedzy.org/wp-content/uploads/2016/02/Jak-Rewitalizowac%CC%81->

%C5%81%C3%B3d%C5%BA-raport-ost-wrzesie%C5%84-2015.pdf

- *Łódź rewitalizuje. Analiza zagrożeń dla procesu rewitalizacji strefy wielkomiejskiej.* Raport. <http://centrumwiedzy.org/wp-content/uploads/2016/03/PILOTA%C5%BB-%C5%81%C3%93D%C5%B9-J-RAPORT-KO%C5%83COWY-ZAGRO%C5%BBENIA-REWITALIZACJI.pdf>
- *Łódź rewitalizuje. Model Programu Animacji Społecznej (PAS) od Animacji do Rewitalizacji. W programie animacji społecznej w procesie rewitalizacji Centrum Łodzi.* Raport. <http://centrumwiedzy.org/wp-content/uploads/2016/10/PILOTA%C5%BB-%C5%81%C3%93D%C5%B9-I-RAPORT-KO%C5%83COWY-PROGRAM-ANIMACJI-SPO%C5%81ECZNEJ.pdf>

V. Publikacje naukowe, sprawozdania,

- Salamon M., Muzioł – Węclawowicz A. (2015), *Mieszkalnictwo w Polsce. Analiza wybranych obszarów polityki mieszkaniowej*, Warszawa: Wydawnictwo Habitat for Humanity, http://www.forummieszkaniowe.org/files/Mieszkalnictwo_w_Polsce_2015_HABITAT.pdf
- Stenka R., Olech P., Browarczyk L. (2014), *Model Gminny Standard Wychodzenia z Bezdomności*, Pomorskie Forum na rzecz Wychodzenia z Bezdomności, Gdańsk
- Urbaniak B., Krzyszkowski J., Przywojska J., Wiktorowicz J., Lisek Michalska J. (2017), *Potrzeby osób w wieku 60+ z terenu województwa łódzkiego. Raport końcowy.* Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Łodzi
- Kusideł E., Potoczna M., Podgórska Jachnik D. (2018), *Osoby niesamodzielne w województwie łódzkim.* Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Łodzi
- Szukalski P. (2017), *Projekt międzypokoleniowy jako narzędzie polityki międzypokoleniowej* [w:] Bojanowska E., Kawińska M. (red.) *Praca socjalna wobec wyzwań współczesności 3*, Wyd. UKSW, Warszawa
- Sprawozdanie z realizacji działań na rzecz ludzi bezdomnych w województwach w roku 2016 <https://www.gov.pl/documents/1048151/1060973/Sprawozdania+z+realizacji+dzia%C5%82a%C5%84+na+rzecz+os%C3%B3b+bezdomnych+w+wojew%C3%B3dztwach+za+2016.pdf/51da244a-2364-d7c1-6950-db39038a4841>
- Wyniki Ogólnopolskiego badania liczby bezdomnych na terenie województwa łódzkiego – Edycja 2015 http://www.pomoc.lodzkie.eu/data/newsFiles/wojewodztwo_lodzkie_-_ogolnopolskie_bada.pdf
- Wyniki Ogólnopolskiego badania liczby bezdomnych na terenie województwa łódzkiego – Edycja 2017 <http://www.pomoc.lodzkie.eu/page/index.php?str=246&id=1748>

- Sprawozdanie Prezydenta Miasta Łodzi z realizacji „Programu współpracy Miasta Łodzi z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na rok 2015”
<https://uml.lodz.pl/dla-mieszkancow/lodzianie-decyduja/ngo/program-wspolpracy-z-ngo/>
- Sprawozdanie Prezydenta Miasta Łodzi z realizacji „Programu współpracy Miasta Łodzi z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na rok 2016.”
<https://uml.lodz.pl/dla-mieszkancow/lodzianie-decyduja/ngo/program-wspolpracy-z-ngo/>
- Sprawozdanie Prezydenta Miasta Łodzi z realizacji „Programu współpracy Miasta Łodzi z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na rok 2017”.
<https://uml.lodz.pl/dla-mieszkancow/lodzianie-decyduja/ngo/program-wspolpracy-z-ngo/>
- Budżet Obywatelski Miasta Łodzi (edycje za lata 2015-2018) <https://uml.lodz.pl/dla-mieszkancow/lodzianie-decyduja/budzet-obywatelski/20152016>
- Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych.
http://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/download/files/Biblioteka/BPP/model_wspolpracy.pdf
- Dadel M. (2015), *Poradnik. Model kontraktowania usług społecznych. Zlecanie zadań organizacjom*, Centrum Inicjatyw Obywatelskich, Słupsk
http://www.zlecaniezadan.pl/Content/biblioteka/zeszyty/PORADNIK_MKUS.pdf

Zgodnie z przyjętą koncepcją badawczą wykorzystano technikę analizy danych zastanych (*desk research*). *Desk research* to systematyczna analiza źródeł wtórnych, czyli informacji już istniejących a nie wygenerowanych specjalnie dla celów danego badania.

2. Ogólna koncepcja uruchomienia i działalności Łódzkiego Centrum Usług Społecznych

Uruchomienie Łódzkiego Centrum Usług Społecznych stanowi jedno z przedsięwzięć rewitalizacyjnych zakładanych do wdrożenia na obszarze rewitalizacji wyznaczonym w Uchwale Nr XXV/589/16 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 10 lutego 2016 w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Łódzkie Centrum Usług Społecznych jest częścią Projektu 1 ROCL (Przedsięwzięcie 5 w GPR). W swym założeniu odpowiadać ma w sposób kompleksowy na zdiagnozowane w ramach pierwszego

projektu pilotażowego¹ problemy społeczne mieszkańców Obszaru 1 ROCL² oraz wynikające z nich potrzeby rewitalizacyjne. Ponadto ma tworzyć przyjazną przestrzeń dla pozostałych Łódzian podejmujących swoje aktywności życiowe w tym Obszarze. Utworzenie ŁCUS wynika z realnej potrzeby wdrożenia aktywizujących usług społecznych i nowych, innowacyjnych form wsparcia społecznego, które w sposób efektywny i adekwatny w stosunku do potrzeb przyczynią się do rozwiązania/ograniczenia skali złożonych problemów społecznych (bezrobocia, ubóstwa, bezdomności i zagrożenia bezdomnością, ograniczonych szans edukacyjnych dzieci i młodzieży), ujawniających się w doświadczaniu znacznej grupy mieszkańców Obszaru 1 ROCL w sposób wielowymiarowy. Sprzyjać też ma integracji społeczności lokalnej. Tym samym ŁCUS jawi się jako przestrzeń realizacji konstytutywnych dla modelu aktywnej polityki społecznej celów integracji społecznej i zawodowej ukierunkowanych na odbudowanie umiejętności pełnienia ról społecznych, zawodowych, rodzinnych, obywatelskich poprzez wykorzystanie istotnych dla przebiegu procesu rewitalizacji społecznej działań aktywizujących, edukacyjnych, kulturalnych, profilaktycznych, integrujących lokalną społeczność.

Siedziba ŁCUS mieści się przy ul. Pogonowskiego 34 w kompleksie budynków po dawnym zespole szkół samochodowych. Nieruchomość położona jest w intensywnej zabudowie śródmiejskiej, w bezpośrednim sąsiedztwie Obszaru 1 ROCL, na obszarze historycznego układu urbanistycznego i krajobrazu kulturowego dzielnicy Wiązowa 1865 wpisanej do gminnej ewidencji zabytków (Działka nr ewid. 327, o powierzchni 1545 m², w tym powierzchnia zabudowy 1062 m² (co stanowi 69% pow. działki). Nieruchomość jest własnością Miasta Łodzi. Jej administratorem jest Zarząd Lokali Miejskich. W jej skład wchodzi cztery budynki, które z uwagi na zły stan techniczny poddane zostaną kompleksowej modernizacji. Zakres niezbędnych prac remontowych i konserwatorskich wypracowany na podstawie ekspertyzy stanu technicznego pn. *Ekspertyza techniczna* wykonanej przez „Egis Polska Inżynieria Sp. z o.o.” określa Program Funkcjonalno Użytkowy (PFU). Przedstawiony w dokumencie projekt prac modernizacyjnych:

1. zakłada zmianę układu funkcjonalno-użytkowego poszczególnych kondygnacji i wskazuje na zakres niezbędnych prac budowlanych (m.in. wzmocnienie konstrukcji budynku, remont dachu i elewacji, ujednolicenie stylistyczne stolarki okiennej i drzwiowej),

1 Projekt pilotażowy I - projekt realizowany w Mieście Łodzi w latach 2014-2016 pn. *Opracowanie modelu prowadzenia rewitalizacji obszarów miejskich na wybranym obszarze w Mieście Łodzi*. Celem projektu było przygotowanie modelu prowadzenia rewitalizacji obszarowej centrum Łodzi, dostarczenie wiedzy do właściwego przygotowania Programu Rewitalizacji Łodzi 2010+ poprzez min. rozpoznanie potrzeb i problemów mieszkańców obszaru oraz zbudowanie na podstawie diagnozy propozycji konkretnych rozwiązań rewitalizacyjnych. W ramach projektu zostały zrealizowane trzy programy: Program Partycypacji Społecznej, Program Animacji Społecznej, Program Edukacyjny.

2 Obszar 1 ROCL – obszar ograniczony ulicami Wschodnią, Rewolucji 1905, Kilińskiego, Jaracza.

2. definiuje warunki ochrony przeciwpożarowej, warunki sanitarnohigieniczne oraz w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, wymagania dotyczące instalacji elektrycznych, teletechnicznych, sanitarnych, wymagania dotyczące ochrony elementów zabytkowych i wykończenia obiektów (tj. stolarka okienna i drzwiowa zewnętrzna, renowacja elewacji itp.), wyposażenia pomieszczeń, zagospodarowania przestrzeni wokół budynku,
3. określa wymagania w zakresie zapewnienia dostępu osób z niepełnosprawnością do wszystkich pomieszczeń budynków poprzez wyposażenie w odpowiednie urządzenia (pochylnie, dźwigi, platforma pionowa),
4. zwraca uwagę na konieczność zachowania historycznego charakteru zabudowy.

3. Kluczowe problemy społeczne Obszaru 1 Rewitalizacji Obszarowej Centrum Łodzi

Jak zostało wykazane w GPR do najważniejszych dla obszaru Projektu 1 ROCL problemów społecznych **należy zaliczyć ubóstwo, zadłużenia czynszowe, kryzys bezdomności i zagrożenie tym doświadczeniem, bezrobocie (w tym bezrobocie długotrwale), niski poziom kapitału społecznego (w tym zanik więzi wspólnotowych), przestępczość, niski poziom edukacji i uczestnictwa w kulturze (GPR, s. 30 - 35)**³

3 Całościowy proces rewitalizacji Obszaru 1 poza aspektem działań natury społecznej obejmuje także działania naprawcze z uwagi na zdiagnozowane negatywne zjawiska gospodarcze (niski stopień przedsiębiorczości i słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw) oraz z uwagi na negatywne zjawiska przestrzenno-funkcjonalne (problem niskiej emisji z palenisk indywidualnych, niska emisja ze źródeł transportowych, nagromadzenie odpadów – co jest potencjalnym zagrożeniem dla form ochrony przyrody, niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i/ lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych, niewykorzystany teren wokół budynków instytucji publicznych, nie odpowiadający potrzebom mieszkańców standard projektowania terenów rekreacyjnych i placów zabaw, zły stan techniczny budynków mieszkalnych i niemieskalnych; liczba pustostanów, słabe wyposażenie w infrastrukturę teletechniczną w tym teleinformatyczną, zły stan techniczny ulic).

Nadrzędnym dla obszaru śródmieścia Łodzi problemem społecznym jest zjawisko międzypokoleniowej transmisji biedy/ubóstwa, związana z nimi postawa wyuczonej bezradności i uzależnienia od świadczeń pomocy społecznej. Najważniejszymi czynnikami zwiększającymi ryzyko trwałości takiego stanu rzeczy jest silnie skorelowane z biedą pozostawanie poza rynkiem pracy, niski poziom wykształcenia i związany z nim niski status zawodowy, a także niski poziom aspiracji życiowych i edukacyjnych. Mieszkańcy Obszaru 1 doświadczają głębokiej deprivacji materialnych warunków życia. Dochody ekwiwalentne, jakimi dysponują w przeliczeniu na członka rodziny, są niższe niż 60% mediany dochodów ekwiwalentnych w kraju, co ogranicza lub czyni niemożliwym zaspakajanie często nawet podstawowych potrzeb życiowych. Do takich z pewnością zaliczyć należy posiadanie własnego lokum. W sytuacji ograniczonych zasobów finansowych, jak wskazują autorzy GPR, znacząca liczba najemców zalega z bieżącym regulowaniem opłat czynszowych. W konsekwencji zadłużenie, które ich dotyka (często jako efekt dziedziczenia długu lub wydarzeń losowych) wobec braku w Łodzi wystarczająco skutecznego mechanizmu rozwiązywania problemu nawarstwionych zadłużeń czynszowych, czyni problem nieściągalnych zadłużeń czynszowych kluczowym dla obszaru problemem społecznym, a nie tylko finansowym Miasta. Proponowane w tym zakresie rozwiązania powinny obejmować kwestie windykacji należności oraz polityki mieszkaniowej. Skutecznej windykacji należności służyć mogą działania tj. opracowanie i wdrożenie procedury szybkiego reagowania na niepłacenie czynszu (np. telefon po pierwszej nieuregulowanej opłacie miesięcznej), unikanie bezosobowych pism, bezpośredni kontakt z rodziną, diagnoza sytuacji rodziny z problemem zaległości czynszowych oraz adekwatny do wyniku diagnozy plan postępowania, pogłębiona analiza efektywności naliczania odsetek od zadłużeń, wdrożenie motywującego systemu spłat (np. nagradzanie spłat regularnych, umorzenie części zadłużenia w sytuacji spłaty zaległości w terminie wcześniejszym niż określa przyjęty harmonogram), analiza możliwości prawnych w zakresie wprowadzenia transferu środków finansowych na pokrycie części opłat za użytkowanie mieszkania bezpośrednio przez ośrodek pomocy społecznej, przekształcenie części zadłużonych z powodu trudnej sytuacji mieszkańców (np. trwałe bezrobocie, choroba) mieszkań komunalnych w mieszkania socjalne lub wprowadzenie najmu socjalnego w mieszkaniach komunalnych. W zakresie polityki mieszkaniowej powinny zostać wdrożone programy rozwoju mieszkań chronionych, treningowych, wspomaganych.

Wielowymiarowa w swym charakterze deprivacja materialnych warunków życia skutkująca sytuacją zagrożenia bezdomnością jest efektem problemów jakich doświadczają mieszkańcy Obszaru 1 na rynku pracy. Do najważniejszych z nich należy, jak wskazują autorzy GPR wysoka stopa bezrobocia długoterminowego oraz niska jakość zatrudnienia, związanego z bardzo niskimi płacami, co z kolei ujawnia problem tzw. *ubogich pracujących* tj. osób, które znajdują się w strefie ubóstwa, pomimo aktywnego zatrudnienia. Problem ten w sposób szczególny egzemplifikuje sytuacja kobiet,

które z racji trwałości zjawiska feminizacji rynku pracy, którego źródło stanowi stereotypowy sposób postrzegania ról społecznych płci pozostają w sytuacji większego ryzyka biedy. Nieobojętny jest także fakt, iż w sytuacji dynamicznych zmian zachodzących na rynku pracy oraz wzrostu oczekiwań pracodawców co do posiadanych przez pracowników kwalifikacji zawodowych, z uwagi na ograniczone zasoby kompetencyjne i niski poziom wykształcenia znacząca grupa mieszkańców Obszaru 1 ma małe szanse znalezienia zatrudnienia na otwartym rynku pracy. Tym samym w ich ocenie podjęcie działań na rzecz mieszkańców strefy śródmiejskiej pozostających w sposób długotrwały poza rynkiem pracy jest celem priorytetowym.

Wśród problemów społecznych dotyczących Obszar 1, na które należy zwrócić szczególną uwagę jest problem obniżonych szans edukacyjnych dzieci i młodzieży. *Specyfiką obszaru rewitalizacji jest to, że niemal cały jest zwartą enklawą wyników słabych i bardzo słabych* (GPR, s. 33). Uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych zlokalizowanych na terenie Obszaru 1 uzyskują, w porównaniu z uczniami szkół zlokalizowanych w innych częściach Miasta niższe wyniki edukacyjne (szczególnie w zakresie matematyki, nieco mniej wyrazista jest różnica w zakresie wyników z części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego), kończą edukację na wczesnych etapach kształcenia. Jak wskazują liczne badania brak kapitału edukacyjnego w sposób jednoznaczny określa szanse życiowe i zwiększa znacząco zagrożenie dziedziczeniem ubóstwa. Niski poziom kwalifikacji zawodowych przekłada się na niską pozycję na rynku pracy i niski poziom uzyskiwanych zarobków determinując trajektorię ześlizgnięcia w sytuację biedy. Bieda osłabia potencjał wsparcia edukacyjnego dzieci w kolejnym pokoleniu. Błędne koło ubóstwa zostaje zamknięte. Dlatego szczególnym wsparciem powinny być otoczone rodziny z dziećmi – tak by najmłodsze pokolenie miało szansę wyjść z zamkniętego kręgu dziedziczonej biedy i nieporadności społecznej.

Obszar 1 charakteryzuje także niski poziom kapitału społecznego, o czym decyduje kilka czynników. Pierwszym z nich jest brak/słaba integracja mieszkańców o zróżnicowanej sytuacji społecznej i ekonomicznej, której przyczyn należy poszukiwać w stereotypowym i negatywnym stosunku do osób defaworyzowanych. Wielu mieszkańców charakteryzuje werbalizowana wyraźnie negatywna postawa wobec osób doświadczających problemu bezdomności, bezrobocia, alkoholizmu i nieporadności życiowej. Osoby te w ocenie części mieszkańców definiowane są jako grupy, które z jednej strony nie zasługują na zamieszkiwanie w Śródmieściu, ale z drugiej wymagają zdecydowanych działań pomocowych (Poradnik *Jak rewitalizować Łódź*). Do czynników identyfikujących niski poziom kapitału społecznego mieszkańców Obszaru 1 zaliczyć należy także niski poziom poczucia utożsamiania się z przestrzenią, w której zamieszkują. Badania pilotażu I, a także doświadczenia programu animacyjnego w pilotażu I ujawniły *deficyt poczucia bycia gospodarzem swego terenu* wśród mieszkańców. Wielu z nich deklaruje brak poczucia dumy z zamieszkiwania w centrum Łodzi, zakłopotanie i wstyd spowodowane degradacją obszaru, na który składa się katastrofalny stan kamienic i brak dobrych przestrzeni publicznych. Ponadto badania ujawniły postawę bierności wobec

lokalnych procedur demokratycznych (niska frekwencja: wyborcza, budżetu obywatelskiego, inicjatyw lokalnych), niski poziom uczestnictwa w kulturze i w życiu publicznym.

Istotnym dla Obszaru 1 problemem społecznym jest problem uzależnienia od alkoholu, narkotyków, w tym szkodliwe używanie narkotyków projektowanych – tzw. „dopalaczy” oraz nasilające się uzależnienia krzyżowe. Ponadto brak skutecznych programów resocjalizacji osób opuszczających zakłady karne po długoletnich wyrokach. Uzależnienie jak i pobyt w zakładzie karnym zrywa więzi społeczne, jest przyczyną głębokiego i wieloletniego wykluczenia społecznego. Lęk społeczny przed osobami uzależnionymi jak i opuszczającymi zakłady karne powoduje, że zawodzi wiele typowych form działań na rzecz włączenia społecznego, w tym standardowe formy zatrudniania.

Natomiast, co warto podkreślić Obszar rewitalizacji nie jest obszarem gwałtownego nasilenia przestępczości ogółem. Jest to obszar o wskaźniku przestępczości wyraźnie niższym niż średnia dla Łodzi. Nie jest też obszarem nasilenia przemocy w rodzinie w porównaniu z resztą Miasta.

4. Funkcje społeczne Łódzkiego Centrum Usług Społecznych

Dla uporządkowania opisu funkcji społecznych ŁCUS przyjęto następującą definicję funkcji: funkcja społeczna stanowi zespół współzależnych zadań, które wpisują się w działalność poszczególnych podmiotów wyodrębnionych w strukturze organizacyjnej Łódzkiego Centrum Usług Społecznych. Struktura organizacyjna ŁCUS wypracowana w toku konsultacji przedstawicieli Urzędu Miasta, Firmy Egis Polska Inżynieria Sp. z o.o.⁴ oraz organizacji pozarządowych zakłada integralną całość następujących funkcji społecznych:

1. centrum treningu umiejętności społecznych (CTUS) wraz z mieszkaniami tymczasowymi,
2. gabinet diagnostyczno-zabiegowy,
3. międzypokoleniowy klub podwórkowy,
4. klub integracji społecznej (KIS),
5. placówka opiekuńczo-terapeutyczna,
6. lokale na potrzeby prowadzenia działalności społecznej przez organizacje pozarządowe,
7. centrum działań organizacji pozarządowych,
8. pracownie twórcze, pracownia przeznaczona na działania społeczne,
9. 1 lokal użytkowy, przeznaczony na prowadzenie działalności z zakresu ekonomii społecznej

(klubokawiarnia).

Raport nie uwzględnia opisu funkcji zakładanych do realizacji przez placówkę opiekuńczo-terapeutyczną. W założeniu wyjściowym placówce przypisano zadania z zakresu instytucjonalnej pieczy zastępczej w kontekście realizacji funkcji opiekuńczo – zabezpieczającej potrzeby dzieci z niepełnosprawnościami ruchowymi, umysłowymi oraz dzieci somatycznie chorych pozbawionych opieki ze strony rodziny biologicznej.

W założeniu pierwotnym funkcje mieszkalna i administracyjna ulokowane zostały na III p. prawej oficyny, funkcja terapeutyczna na parterze prawej oficyny. Z uwagi na obowiązujące przepisy przeciwpożarowe wykonawca projektu budowlanego dokonał zmiany lokalizacji pomieszczeń placówki. Pokoje mieszkalne zostały ulokowane na parterze, natomiast sale terapeutyczne na piętrze trzecim. Zmiana ta wynika z konieczności zagwarantowania sprawnej ewakuacji dzieci o ograniczonej sprawności w sytuacji zagrożenia pożarowego (poruszanie się windami w sytuacji pożaru jest zabronione).

Zgodnie z oceną wicedyrektor MOPS w Łodzi, wyrażoną w toku konsultacji podjętych przez Wykonawcę, ulokowanie w ramach ŁCUS placówki opiekuńczo terapeutycznej nie jest możliwe z uwagi na ograniczenia jakie wprowadza nowelizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w zakresie usytuowania tego typu placówek. W nowelizacji zawarto regulację, zgodnie z którą od dnia 15 października 2018 nie jest możliwe umiejscowienie na jednej nieruchomości gruntowej ani w jednym budynku placówki opiekuńczo-wychowawczej, w tym placówki opiekuńczo-terapeutycznej, z izbami wytrzeźwień lub z zapewniającymi całodobową opiekę innymi jednostkami organizacyjnymi wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej ⁵ (art. 1 pkt.4 Ustawy z dnia 5 września o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 poz.1583). Placówki

5 Zgodnie z wspomnianym powyżej art. 1 pkt.4 Ustawy nie jest możliwe ulokowanie w tej samej przestrzeni placówki opiekuńczo - wychowawczej z młodzieżowymi ośrodkami socjoterapii, specjalnymi ośrodkami wychowawczymi, specjalistycznymi ośrodkami wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie lub ośrodkami wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, jednostkami organizacyjnymi wymiaru sprawiedliwości, hospicjami, zakładami opiekuńczo- leczniczymi, zakładami pielęgnacyjno- opiekuńczymi, zakładami rehabilitacji leczniczej. Ponadto art. 2. pkt 4 nowelizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zakłada, że jednostka organizacyjna pomocy społecznej zapewniająca całodobowe usługi nie może mieścić się w jednym budynku z placówką zapewniającą całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, placówką opiekuńczo wychowawczą, regionalną placówką opiekuńczo terapeutyczną lub interwencyjnym ośrodkiem preadopcyjnym, specjalistycznym ośrodkiem wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie lub ośrodkiem wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, jednostką organizacyjną wymiaru sprawiedliwości, zakładem aktywności zawodowej, izbą wytrzeźwień. Także powstałe przed dniem wejścia w życie nowelizacji jednostki organizacyjne pomocy społecznej nie spełniające wskazanych wymagań będą mogły funkcjonować na dotychczasowych zasadach do 31 grudnia 2019 (art. 5.1 Ustawy z dnia 5 września o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o zmianę ustawy o samorządzie gminnym oraz niektórych innych ustaw Dz. U. z 2016 poz.1583).

opiekuńczo wychowawcze powstałe przed dniem wejścia w życie nowelizacji niespełniające wprowadzonych przez nią nowych wymagań dotyczących umiejscowienia będą mogły funkcjonować na dotychczasowych zasadach do 31 grudnia 2019 r. (art. 4.1 Ustawy z dnia 5 września o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o zmianę ustawy o samorządzie gminnym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 poz.1583).

Kluczowe funkcje społeczne Łódzkiego Centrum Usług Społecznych

- odbudowa kompetencji do udziału w życiu społecznym osób/rodzin bezdomnych i zagrożonych bezdomnością (odbudowa kompetencji do pełnienia ról społecznych),
- odbudowa kompetencji do zatrudnienia (pełnienia ról zawodowych) osób bezrobotnych,
- odbudowa kapitału społecznego, społeczności lokalnej, więzi społecznej.

4.1. Odbudowa kompetencji do udziału w życiu społecznym osób/rodzin bezdomnych i zagrożonych bezdomnością

Bezdomność jest jedną z najbardziej skrajnych i brutalnych form wykluczenia społecznego i jak wskazują polscy eksperci, twórcy Gminnego Standardu Wychodzenia z Bezdomności jednym z tych zjawisk społecznych w sferze wykluczania społecznego, wobec których jesteśmy bezradni zarówno w sensie aplikacyjnym jak i poznawym (GSWB, s 15 - 16). Problemy powstają już na etapie określenia liczebności populacji osób bezdomnych, chociażby z racji ich trybu życia oraz w związku z przyjmowaniem przez różne instytucje badawcze definicji bezdomności i stosowanej metodologii liczenia populacji osób bezdomnych. W związku z czym liczba osób bezdomnych uzyskana w ogólnopolskim badaniu osób bezdomnych przeprowadzonym dotąd trzykrotnie (zima 2013, 2015 i 2017) nie w pełni oddaje skalę problemu i można nawet zaryzykować twierdzenie, że realna liczba osób bezdomnych na terenie województwa łódzkiego czy Miasta Łodzi może być dwukrotnie wyższa.

Rok badania	Liczba osób bezdomnych na terenie województwa łódzkiego			
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Dzieci
2013	2156	1463	298	122
2015	2082	1675	323	84
2017*	2062	1656	333	73

Opracowanie własne na podstawie: Wyniki Ogólnopolskiego badania liczby bezdomnych na terenie województwa łódzkiego – Edycja 2015 i 2017

*Liczba osób bezdomnych na terenie Miasta Łodzi - 1036 w tym 782 mężczyzn, 198 kobiet i 56 dzieci.

Jak wskazują wyniki Ogólnopolskiego badania liczby bezdomnych za rok 2017 w zbiorowości osób bezdomnych na terenie województwa łódzkiego dominują samotni mężczyźni z niskim (podstawowym i zawodowym) poziomem wykształcenia, w przedziale wiekowym od 41 do 60 lat (1000 osób), powyżej 60 lat (495 osób), w przedziale od 18 do 40 lat (494 osoby). Większość stanowią osoby bezdomne, które lokują się w różnego rodzaju placówkach 1667 (1606-2015r, 1660-2013r), natomiast pozostałe osoby przebywają w miejscach niemieszkalnych: w pustostanach, altanach działkowych, na ulicach, dworcach, piwnicach 395 (336-2015r, 334-2013r) osób. Osoby bezdomne są w większości bierne zawodowo lub bezrobotne, utrzymują się ze świadczeń szeroko rozumianej pomocy społecznej (576), zbieractwa (391), pracy na czarno (369). W 2017 roku 117 osób bezdomnych wskazało zatrudnienie jako źródło dochodu, 296 osób bezdomnych zadeklarowało brak dochodu. Najliczniejszą grupę stanowią osoby bezdomne do 2 lat (596), najmniej liczna jest grupa osób pozostających w bezdomności powyżej 20 lat (40). Za niepokojące należy uznać ujawniające się zjawisko bezdomności dzieci.

Z uwagi na wielopropblemowość sytuacji osób bezdomnych powodowej przez zróżnicowane przyczyny zjawiska, czas pozostawania w kryzysie bezdomności czy płeć, zakres wsparcia jakie niewątpliwie dla tej najtrudniejszej grupy beneficjentów oferują organizacje i instytucje na terenie województwa łódzkiego jest dalece niewystarczający. W województwie łódzkim funkcjonuje 41 placówek noclegowych oferujących ogółem 1570 miejsc oraz 5 placówek niskooporowych oferujących ogółem 222 miejsca dla osób bezdomnych pod wpływem alkoholu. Ponadto placówki zapewniające pomoc osobom bezdomnych inną niż schronienie (jadłodajnie -20, łaźnie -3, pralnie -3, punkty wydawania żywności -24, punkty wydawania odzieży-22, świetlice dla osób bezdomnych -3, punkty konsultacyjno- informacyjne -15, punkty pomocy medycznej -10 (Wyniki ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych na terenie województwa łódzkiego. Edycja 2015, s. 4). W roku 2016 307 osób bezdomnych zostało objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności a 373 osoby bezdomne kontraktem socjalnym, 131 osób usamodzielniało się podejmując zatrudnienie, w tym zatrudnienie wspierane 63 osoby (Sprawdzanie z realizacji działań na rzecz ludzi bezdomnych w województwach w roku 2016, s. 8-10). W samej Łodzi schroniska i noclegownie usytuowane na terenie Miasta dysponowały 481 miejscami zabezpieczającymi pobyt osobom bezdomnym. Rotacyjnie w ciągu roku przebywało w nich 1355 osób (stan na dzień 31.12.2016). Z pomocy w formie pobytu w mieszkaniu wspieranym adresowanym do osób bezdomnych dążących do wyjścia z bezdomności i uzależnień w 2016 rotacyjnie skorzystało 17 osób bezdomnych, które zrealizowały podstawowy program pomocy osobie bezdomnej prowadzony w schroniskach i oczekiwały na mieszkanie z zasobów gminy (do dyspozycji organizacji prowadzącej wsparcie tego typu pozostaje zaledwie 12 miejsc). W roku 2016 z pomocy w formie świadczeń finansowych skorzystało ogółem 21346 rodzin

(35990 osób w rodzinach) (co stanowi 5, 55% mieszkańców Miasta) w tym z powodu bezdomności – 653 rodziny, 781 osób w rodzinach. Osoby bezdomne mogą ponadto skorzystać z pomocy świetlica dla osób bezdomnych zapewniającej pobyt dzienny, gorący posiłek, możliwość uzupełnienia brakującej garderoby możliwość skorzystania z węzła sanitarnego, środków czystości i higieny osobistej, pomocy pielęgniarstwa. Dziennie w świetlicy przebywało od 30 do 100 osób bezdomnych. W roku 2016 z pomocy placówki skorzystały łącznie 384 osoby bezdomne. Ponadto na terenie Łodzi realizowany jest Program osłonowy Autobus dla bezdomnych i potrzebujących zabezpieczający podstawowe potrzeby bytowe w postaci posiłku, ciepłej odzieży, leków, podstawowej opieki pielęgniarstwa (Sprawdzanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi za rok 2016, s.10-27). Do działań wspierających osoby bezdomne w Łodzi należy zaliczyć także te podejmowane przez streetworkerów a polegające na aktywizacji społecznej poprzez wsparcie terapeutyczne, wsparcie społeczne, grupy samopomocowe, wsparcie w formie posiłków, odzieży, środków higienicznych, opatrunków medycznych, profilaktykę i terapie uzależnień, porad i wskazówek możliwości skorzystania z pomocy instytucjonalnej (41 osób umieszczono w schroniskach). Pomocą streetworkerów zostały objęte osoby bezdomne nie korzystające z instytucjonalnych i stacjonarnych form pomocy. W 2016 nawiązali oni kontakt z 51 osobami bezdomnymi, dodatkowo utrzymując kontakt z 319 osobami poznanymi w latach ubiegłych (Sprawdzanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łodzi za rok 2016, s.29).

Najważniejszym celem wsparcia osób bezdomnych staje się z pewnością zwiększenie ich reorientacji do samodzielności poprzez system usług reintegracji zawodowej i społecznej, wzmocnienie i usprawnienie systemu interwencji, ochrony zdrowia osób bezdomnych.

4.1.1 Centrum Treningu Umiejętności Społecznych (CTUS)

Centrum Treningu Umiejętności Społecznych w swym założeniu stanowi innowacyjny program aktywizacji zawodowej i reintegracji społecznej osób bezdomnych oraz osób/rodzin zagrożonych bezdomnością. Projekt CTUS, zakłada się, że okres korzystania z programu nie powinien przekraczać 12 miesięcy. W szczególnie uzasadnionych przypadkach na wniosek doradcy osobistego (pracownika socjalnego) i po uzyskaniu zgody zespołu opiniującego, pobyt uczestnika może zostać przedłużony o 6 m-cy. Po okresie pobytu wskazanym w umowie uczestnik będzie zobowiązany do opuszczenia CTUS.

Zdefiniowane w dokumencie pn. *Założenia realizacji Programu osłonowego pn. Centrum Treningu Umiejętności Społecznych* cele ogółem CTUS stanowią:

- profilaktyka bezdomności i wykluczenia społecznego w Łodzi,
- przeciwdziałanie zjawisku patologii społecznej w Łodzi,

- zapewnienie okresowego wsparcia osobom i rodzinom z orzeczonymi wyrokami eksmisji.

Cele szczegółowe zakładają:

- stworzenie systemu pomocy osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym poprzez wsparcie, trening, nabywanie i podnoszenie kompetencji społecznych,
- stworzenie systemu pomocy osobom i rodzinom mieszkającym w zadłużonych lokalach stanowiących zasób Miasta, wobec których będzie wykonana eksmisja do pomieszczeń tymczasowych zgodnie z nakazem sądu,
- stworzenie nowych standardów pracy socjalnej z rodzinami eksmitowanymi zagrożonymi wykluczeniem społecznym,
- stworzenie i wdrożenie narzędzi niezbędnych do wsparcia rodzin eksmitowanych zagrożonych wykluczeniem.

Podstawową funkcją CTUS będzie wsparcie osób i rodzin bezdomnych oraz osób i rodzin zagrożonych bezdomnością z powodu realizowanych wyroków eksmisji bez wskazania mieszkania socjalnego w zakresie wychodzenia z trudnej sytuacji, w tym z sytuacji bezdomności i przystosowywania do samodzielnego funkcjonowania w środowisku lokalnej społeczności (Założenia realizacji Programu...s. 1).

Realizacja funkcji wymaga realizacji zadań cząstkowych tj:

- odbudowa szeroko definiowanych kompetencji osób znajdujących się w sytuacji bezdomności do pełnienia ról społecznych, w tym ról rodzinnych, ról zawodowych i obywatelskich (**odbudowa kompetencji do domności**),
- wsparcie osób bezdomnych i zagrożonych sytuacją bezdomności w postaci mieszkalnictwa tymczasowego,
- wsparcie w zakresie niezbędnej pomocy medycznej i wsparcie sanitarne.

Realizacja programu CTUS służy ograniczeniu kluczowych dla Obszaru 1 problemów społecznych zależnych od siebie i zarazem warunkujących sytuację zagrożenia bezdomnością lub wejście w trajektorię doświadczania bezdomności tj. ubóstwo, a w jego konsekwencji zadłużenia czynszowe.

Realizacji tak szeroko definiowanej funkcji społecznej służyć powinien rozbudowany, a zarazem zróżnicowany pakiet działań/usług rewitalizacyjnych, służących rozwijaniu zarówno praktycznych

umiejętności i kompetencji zawodowych⁶ oraz ukształtowaniu szeroko definiowanych kompetencji społecznych beneficjentów, np.:

- trening gospodarowania własnym budżetem,
- trening prowadzenia gospodarstwa domowego,
- doradztwo finansowe,
- trening czystości wokół siebie oraz higieny osobistej,
- trening kulinarny,
- warsztaty kompetencji rodzicielskich,
- warsztaty socjoterapeutyczne,
- psychoterapia, terapia uzależnień, DDA, DDRR,
- doradztwo zawodowe, kursy zawodowe, wsparcie trenera pracy, warsztaty poszukiwania pracy, zatrudnienie wspierane, prace społecznie użyteczne, roboty publiczne, szkolenia i kursy zawodowe (Gminny Model Wychodzenia z Bezdomności, Standard pracy socjalnej),
- specjalistyczne wsparcie lekarza, psychologa, terapeuty, prawnika, osobistego asystenta (pracownika socjalnego)⁷

6 W lokalizacji przeznaczonej na potrzeby CTUS mają się znaleźć pomieszczenia przeznaczone na szkolenia oraz warsztaty, w tym w szczególności na potrzeby prowadzenia zajęć z nauki zawodu. Część sal pozostanie w stanie surowym, by umożliwić uczestnikom CTUS zaangażowanie w ich remonty i urządzenie, tym samym rozwijanie różnych umiejętności i kompetencji zawodowych.

7 Uczestnicy uzyskują wsparcie pracownika socjalnego MOPS w Łodzi, odpowiadającego za pracę socjalną z klientem w jego dotychczasowym środowisku. Koordynacją pracy specjalistów wspierających beneficjenta zajmie się wyznaczony pracownik MOPS.

- (Założenia realizacji Programu...s. 2).

Konstruując efektywne programy wsparcia dla osób bezdomnych/zagrożonych bezdomnością należy uwzględnić specyfikę ich psychospołecznego funkcjonowania. Osoby bezdomne/zagrożone bezdomnością:

- stanowią wewnętrznie zróżnicowane zbiorowości, m.in. pod względem cech demograficznych, zakresu doświadczanych problemów i sposobów radzenia sobie z nimi,
- jednocześnie borykają się z trudnościami w różnych sferach życia: socjalno-bytowej, mieszkaniowej, rodzinnej, zdrowotnej, psychologicznej, zawodowej, społecznej przez co częściej niż inni klienci pomocy społecznej doświadczają wielowymiarowej deprivacji potrzeb,
- znajdując się w uwarunkowanej wielowymiarowo sytuacji utraty zasobów osobistych, rodzinnych, społecznych i instytucjonalnych mają niską motywację do podejmowania działań niezbędnych do zmiany swojej sytuacji życiowej, w tym np. poprawy swojego stanu zdrowia, zbudowania relacji z innymi ludźmi, czy wejścia na rynek pracy (Gminny Model Wychodzenia z bezdomności, Standard pracy socjalnej, s. 123-136).

Ponadto w procesie reintegracji społecznej osób bezdomnych/zagrożonych bezdomnością istotne jest przyjęcie właściwych pomocy założeń w zakresie metodyki pracy socjalnej dla tych kategorii beneficjentów tj.:

- kompleksowe rozpoznanie sytuacji i potrzeb (diagnoza) oraz właściwie dla zdiagnozowanych problemów opracowanie pakietu usług,
- oparcie procesu pomocowego o nowoczesne koncepcje wspierania osób w procesie zmiany sytuacji społecznej i bytowej, usamodzielniania się, zdobywania kompetencji do niezależności, w tym np. wykorzystanie koncepcji klinicznej pracy socjalnej, techniki wywiadu motywującego, streetworkingu, i innych,
- umiejętne wykorzystywanie narzędzi pracy socjalnej na jakie wskazuje Ustawa o pomocy społecznej tj. kontrakt socjalny (art. 45.1 Ustawy o pomocy społecznej) czy Indywidualny Program Wychodzenia z Bezdomności (art. 49.1 Ustawy o pomocy społecznej),
- oparcie procesu pomocowego o interdyscyplinarny zespół specjalistów (Założenia realizacji Programu...s. 3).

Realizacja w ramach CTUS działań w zakresie aktywizacji i integracji społecznej i zawodowej

ukierunkowanych na wsparcie osób bezdomnych i osób/rodzin zagrożonych bezdomnością z powodu eksmisji jest zgodne z celami GPR wskazującymi na potrzebę rozwoju usług społecznych zapewniających możliwości szeroko pojętej edukacji, szkoleń zawodowych, ułatwiających funkcjonowanie społeczne oraz zwiększających stopień samodzielności, wsparcie organizacji pozarządowych realizujących programy aktywizujące i wspomagające wychodzenie z ubóstwa, przełamujące bezradność, wspierające oddolną samoorganizację, budujące wiarę we własny potencjał (GPR, s. 91). Stanowi także dogodną formę pomocy o charakterze profilaktyczno-korekcyjno-terapeutycznym w przywracaniu stabilności psychospołecznej osób i rodzin oraz przeciwdziałaniu ekskluzji społecznej (Polityka Społeczna 2020+..., s. 171).

4.1.2 Mieszkania tymczasowe

Wsparcie mieszkaniowe dla osób bezdomnych i zagrożonych sytuacją bezdomności zakłada wdrożenie programu mieszkalnictwa tymczasowego realizowanego w formie mieszkań treningowych i wspieranych. Z tej formy wsparcia będą mogli skorzystać wyłącznie podopieczni CTUS nie nabywający wraz z wyrokiem eksmisji prawa do lokalu socjalnego lub zamiennego. Umowa najmu lokalu tymczasowego zawierana będzie na czas oznaczony, nie krótszy niż miesiąc i nie dłuższy niż 6 miesięcy. W CTUS zostało przewidzianych 15 lokali tymczasowych łącznie dla maksymalnie 57 osób. Zakłada się, że dwanaście osób lub rodzin, które pozytywnie przejdą trening dając gwarancję sprawnego funkcjonowania w społeczeństwie może uzyskać lokal socjalny z zasobów mieszkaniowych Miasta Łodzi.

Z uwagi na fakt, iż substancję mieszkaniową Miasta charakteryzuje wyraźnie identyfikowalny brak mieszkań specjalnego przeznaczenia: chronionych, readaptacyjnych, treningowych, wspomaganych dla poszczególnych grup klientów pomocy społecznej itp., **wdrożenie do realizacji w ramach wsparcia w formie mieszkalnictwa tymczasowego skierowanego do osób zagrożonych bezdomnością lub wychodzących z kryzysu bezdomności stanowi w istocie odpowiedź na potrzeby rozwoju tego typu mieszkalnictwa w Łodzi** (*Polityka Społeczna 2020+ dla Miasta Łodzi, Program Analiza bezpośrednich celów polityki społecznej oraz Założenia realizacji programu osłonowego pn. Centrum Treningu Umiejętności Społecznych*), odpowiada na ustalenia i rekomendacje zawarte w *Sprawozdaniu z realizacji działań na rzecz ludzi bezdomnych w województwach w roku 2016* oraz w wynikach *Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych (8/9 luty 2017) tj.*

- wsparcie mieszkaniowe stanowi najbardziej oczekiwaną przez osoby doświadczające bądź zagrożone kryzysem bezdomności formę pomocy,

- konieczność zwiększenia zasobu lokali służących zaspokajaniu potrzeb osób najuboższych (CTUS) oraz wsparcia ich w sprawach mieszkaniowych.

W związku z planowanym w ramach CTUS wsparciem mieszkaniowym osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością warto zwrócić uwagę na regulacje prawne w zakresie mieszkań chronionych tj. *Rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie mieszkań chronionych* oraz *Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej*, (art. 53). Co prawda, wskazane rozporządzenie nie reguluje w sposób bezpośredni kwestii mieszkalnictwa tymczasowego, jednakże może stanowić źródło wiedzy na temat rozwiązań prawno-organizacyjnych. Zbieżność celów realizowanych przez obie formy mieszkalnictwa „wspomaganego” wskazuje §2 rozporządzenia. Dotyczą zapewnienia miejsca całonocowego pobytu dla beneficjentów oraz pracy socjalnej objętych tego typu pomocą w myśl art. 6 pkt. 12 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Usługi jakie zapewnia minimalny standard mieszkań chronionych i treningowych powinien w znacznym stopniu obejmować zakres usług oferowanych w ramach mieszkań tymczasowych (§ 3). Należą do nich usługi polegające na kształtowaniu, rozwijaniu lub utrwalaniu umiejętności w zakresie: samoobsługi, zaspokajania codziennych potrzeb życiowych, efektywnego zarządzania czasem, prowadzenia gospodarstwa domowego, załatwiania spraw urzędowych, utrzymywania więzi rodzinnych, uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej, poszukiwania pracy.

Jednocześnie warto w modelowaniu innych projektowanych do realizacji funkcji społecznych w ramach ŁCUS rozważyć wdrożenie takich rozwiązań jak uruchomienie infolinii dla osób bezdomnych zagrożonych bezdomnością na okres zimowy (np. w ramach Centrum Streetworkingu), czy powiązanie z działaniami aktywizującymi zawodowo osoby korzystające z usług CTUS czy KIS. Zasadne jest rozważenie rozszerzenia w ŁCUS funkcji mieszkaniowej o mieszkania chronione oraz mieszkania treningowe.

4.1.3 Gabinet diagnostyczno-zabiegowy

Wsparcie w zakresie niezbędnej pomocy medycznej i wsparcie sanitarne dla osób doświadczających bezdomności, wykluczenia społecznego, ubóstwa, a także osób nieobjętych ubezpieczeniem zdrowotnym zapewnić ma gabinet diagnostyczno – zabiegowy. Obok gabinetu zaplanowane jest także pomieszczenie higieniczno-sanitarne z WC, umywalką, pralką i prysznicami. Przynajmniej częściowo złagodzić to może problem braku łaźni publicznej dostępnej w centrum Miasta adresowanej do osób w kryzysie bezdomności lub żyjących w trudnych warunkach, w tym sanitarnych. Jak wskazuje analiza projektów BO w mieście brakuje wystarczającej i nowoczesnej

infrastruktury umożliwiającej zaspokajanie podstawowych potrzeb higienicznych, żywieniowych, noclegowych itp. adresowanych do osób w kryzysie bezdomności i nią zagrożonych.

Warto zwrócić uwagę na doświadczenia trzech kolejnych edycji Budżetu Obywatelskiego (w latach 2015–2017). W puli projektów zgłaszanych przez mieszkańców Miasta, które odzwierciedlają zdolność samoaktywizacji społeczności na rzecz wsparcia osób w trudnej sytuacji życiowej znalazły się propozycje kilku projektów służących zaspokojeniu bieżących, interwencyjnych, podstawowych potrzeb osób doświadczających bezdomności oraz innych grup potrzebujących. Projekty te ostatecznie nie zostały wdrożone. I tak w BO 2016/2017 znalazły się propozycje trzech takich projektów”.

1. Widzew W0110SW - Punkt Charytatywnej Pomocy Żywnościowej, Wolontariatu i Edukacji (lokalizacja Stary Widzew). Działanie: dystrybucja paczek dla najuboższych, osób bezdomnych, rodzin wielodzietnych, starszych, chorych, porady prawne, ekonomiczne, dietetyczne.

2. Ponadosiedlowe L0314 – Zajęcia socjoterapeutyczne dla bezdomnych kobiet i mężczyzn, prowadzone w placówkach dla bezdomnych. Działanie: prowadzenie terapii uzależnień i terapii z zakresu kształtowania umiejętności społecznych, prowadzenie treningów umiejętności społecznych, terapia pracą,

3. Ponadosiedlowe L0053 Budowa (adaptacja) budynku na łożnię dla osób bezdomnych w Łodzi. Lokalizacja - budynek w okolicy: Nawrot, Kilińskiego, Legionów, Zachodnia, Pułku Strzelców Kaniowskich.

Z kolei w BO 2017/2018 zgłoszone zostały dwa projekty.

1. Ponadosiedlowe L0096 Termomodernizacja schroniska dla kobiet i dzieci w Łodzi. Działanie: remont budynku, w tym ocieplenie.

2. Ponadosiedlowe L0179 Posiłki zawieszone dla potrzebujących. Działanie: promocja zawieszonych posiłków wśród potrzebujących i mieszkańców (zakup posiłku w barze lub restauracji i pozostawienie go dla osoby potrzebującej; np. wpłacanie pieniędzy na konto MOPS i przekazywanie talonów z indywidualnym numerem seryjnym dla potrzebujących).

W BO 2018/2019 dwa projekty:

1. Ponadosiedlowe L0106 Nowy dach nad głową (lokalizacja: Schronisko dla bezdomnych mężczyzn, Szczytowa 11). Działanie: naprawa dachu noclegowni.

2. Ponadosiedlowe L0135 Łódź nie marnuje jedzenia! Jadłodzielnia na Zielonym Rynku i cykl warsztatów. W ramach realizacji projekt zakłada warsztaty w 30 szkołach, przestrzeń bezpłatnego udostępniania i wymiany żywności, warsztaty edukacyjne w zakresie ograniczania marnowania żywności, inicjatywa lokalna zakłada aktywizację mieszkańców, prospołeczne postawy i oddolne

inicjatywy, dla osób w każdym wieku, o każdym statusie społecznym, ogólnodostępna, do wszystkich odbiorców, ale głównie emeryci i osoby w gorszej sytuacji finansowej. Dodatkowo inicjatywa zgłoszona do budżetu zakłada otwartość na osoby w każdym wieku, o każdym statusie społecznym, bez ograniczeń.

4.1.4 Centrum Streetworkerów

Streetworking jako specyficzna metoda pracy socjalnej polega na docieraniu do osób potrzebujących pomocy w ich naturalnym środowisku. Skierowany do osób bezdomnych przebywających na ulicy może oddziaływać na te osoby przyczyniając się do odbudowy i wzmacniania ich motywacji i kompetencji do zmiany sytuacji życiowej.

Podstawowe funkcje Centrum mogą koncentrować się wokół zadań tj.:

- wsparcie osób w kryzysie bezdomności, ubóstwie czy zagrożonych bezdomnością poprzez prowadzenie grup wsparcia i samopomocowych,
- prowadzenie działań adaptacyjnych dla osób bezdomnych objętych pracą streetworkera przez wprowadzenie tych osób w system opieki instytucjonalnej,
- prowadzenie działań adaptacyjnych dla dzieci i młodzieży objętych pracą streetworkera przez wprowadzenie tych osób w system opieki instytucjonalnej,
- działania wspierające pracę streetworkerów: poradnictwo prawne, psychologiczne prowadzone w formie stałych dyżurów prawnika, psychologa (np. 2 razy w tygodniu po 4 godziny).

4.2. Odbudowa kompetencji do zatrudnienia osób długotrwale bezrobotnych

4.2.1 Klub Integracji Społecznej

Z danych jakie przedstawia Wojewódzki Urząd Pracy w końcu czerwca 2019 r. w ewidencji Urzędu zarejestrowanych było 18,5 tys. bezrobotnych mieszkańców Łodzi (co stanowi 30,2% ogółu zarejestrowanych w województwie). W strukturze bezrobotnych według poziomu wykształcenia najliczniejszą grupę stanowili bezrobotni z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym (7,3 tys. osób). W zbiorowości łódzkich bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy przeważały osoby długotrwale bezrobotne (10,7 tys. osób, tj. 57,9% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych). W strukturze bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy najliczniejszą grupę stanowiły osoby pozostające bez pracy dłużej niż 12 miesięcy – 8,7 tys. osób, tj. 46,7% ogółu bezrobotnych (Sytuacja społeczno-gospodarcza Łodzi, 2/19, s.14). Stąd wspieranie działań ukierunkowanych na zwiększenie zatrudnialności grup wykluczonych z rynku pracy jest zasadniczym celem polityki rynku pracy.

W Wojewódzkiej Strategii w zakresie Polityki Społecznej dla województwa łódzkiego na lata 2007-2020 wzmacnianie inicjatyw z obszaru ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej traktuje się jako efektywny ekonomicznie i racjonalny społecznie mechanizm włączania na rynek pracy osób o gorszej pozycji konkurencyjnej, zwłaszcza tych, którzy tkwią w doświadczeniu długotrwałego bezrobocia (Wojewódzka strategia...s. 18). Wspieranie tworzenia i rozwój podmiotów ekonomii społecznej, w tym m.in. klubów integracji społecznej wzmacnia szanse osób mających najtrudniejszą sytuację na rynku pracy z uwagi na niski poziom wykształcenia i brak kompetencji (kwalifikacji i umiejętności) do zatrudnienia.

Klub Integracji Społecznej (KIS) jako podmiot ekonomii społecznej umożliwia podejmowanie szeroko definiowanych działań w zakresie reintegracji zawodowej i społecznej ukierunkowanych na wsparcie osób, które *podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym* (art.1. ust 2 Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1828 z późn. zm.).

W ramach działalności KIS wsparcie mogą znaleźć osoby długotrwale bezrobotne (w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy), uzależnione od alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających, chorujące psychicznie (w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego), zwalniane z zakładów karnych, mające trudności w integracji ze środowiskiem (w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej), uchodźcy realizujący indywidualny program integracji (w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej), osoby niepełnosprawne (w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych).

Podstawową funkcją realizowaną przez KIS jest udzielanie indywidualnym osobom oraz członkom ich rodzin pomocy w odbudowywaniu i podtrzymywaniu kompetencji do bycia aktywnym uczestnikiem rynku pracy.

Realizacja funkcji zakłada realizację zadań cząstkowych:

- odbudowa/nabycie kompetencji osób bezrobotnych do zatrudnienia, nabycie/podniesienie kwalifikacji zawodowych,
- odbudowa/rozwój kompetencji społecznych,
- odbudowa/pogłębienie kompetencji do powrocie do pełnienia ról społecznych w miejscu zamieszkania.

Pakiet działań/usług rewitalizacyjnych obejmuje:

- wsparcie indywidualne (praca socjalna, specjalistyczne poradnictwo prawne, socjalne, psychologiczne, wsparcie i doradztwo zawodowe),
- wsparcie grupowe o charakterze edukacyjnym, integracyjnym, terapeutycznym,
- działania mające na celu pomoc w znalezieniu pracy na czas określony lub na czas wykonania określonej pracy, w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy, wykonywania usług na podstawie umów cywilnoprawnych oraz przygotowanie do podjęcia zatrudnienia,
- wsparcie o charakterze zatrudnieniowym: prace społecznie użyteczne, roboty publiczne, szkolenia zawodowe, prace interwencyjne, staże, szkolenia,
- działalność samopomocową w zakresie zatrudnienia, spraw mieszkaniowych i socjalnych.

Wsparcie osób bezrobotnych w powrocie na rynek pracy jest zgodne z celami GPR. Uwzględnia postulat podejmowania działań w ramach procesów rewitalizacji niwelujących nierówności społeczne, w tym aktywizację zawodową i inne formy walki z wykluczeniem społecznym. Umożliwia podejmowanie działalności edukacyjnej, informacyjnej, profilaktycznej oraz w zakresie, rehabilitacji i reintegracji osób uzależnionych zgodnie z art. 5.3 *Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii*. Klub Integracji Społecznej, (także organizacje pozarządowe, których działalność statutowa uwzględnia działania w zakresie aktywizacji i integracji społecznej) mogą realizować zadania należące do sfery zadań publicznych w zakresie ochrony i promocji zdrowia, pomocy społecznej, działalności charytatywnej, nauki, edukacji, przeciwdziałania patologiom społecznym, po przeprowadzeniu konkursu, o którym mowa w art. 11 ust. 2 *Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* (Dz. U. z 2018 r. poz. 450, 650 i 723). W tym miejscu warto też podkreślić, że podejmowanie działań w tym zakresie nie ogranicza się tylko do bezpośredniej pomocy osobom uzależnionym i osobom zagrożonym uzależnieniem, ale członków ich rodzin.

4.2.2 Klubokawiarnia

Klubokawiarnia – lokal, w którym przewidziano prowadzenie działalności w ramach ekonomii społecznej. Jako podmiot ekonomii społecznej służyć ma odbudowaniu przez uczestników CTUS i/lub KIS (ale także beneficjentów pozostałych funkcji społecznych ŁCUS) zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy oraz odbudowaniu umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy.

Może stać się także miejscem integracji mieszkańców Obszaru 1 i beneficjentów Centrum.

Zgodnie z celami zawartymi w dokumentach strategicznych *GPR, Polityka Społeczna 2020+* rozwój podmiotów ekonomii społecznej otwierających szanse wejścia na rynek pracy osób bezrobotnych stanowi oczekiwaną formę rozwijania inicjatyw pomocnych w przezwyciężaniu problemu bezrobocia dotyczącego znaczącą część mieszkańców Centrum Miasta. Zakładając,

że funkcjonowanie każdego z podmiotów ŁCUS wymagać będzie usług (np. porządkowych, naprawczych, pomocniczych np. przy akcjach – w tym przypadku istnieje możliwość także aktywizacji poprzez wolontariat), działalność każdego z nich stwarza okazję organizacji kilku/kilkunastu miejsc pracy w oparciu o zatrudnienie etatowe czy odbycie stażu zawodowego z perspektywą przekształcenia tymczasowej formy zatrudnienia w zatrudnienie stałe zarówno dla uczestników programów ŁCUS, jak również dla mieszkańców Obszaru. Dodatkowo osoby te będą mogły skorzystać z pomocy doradców klienta, szkoleń, pomocy w złożeniu wniosku o przyznanie jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej.

4.3 Odbudowa kapitału społeczności lokalnej

- wsparcie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży,
- odbudowa więzi i relacji w społeczności lokalnej,

4.3.1. Międzypokoleniowy Klub Podwórkowy

Międzypokoleniowy Klub Podwórkowy stanowi formę wsparcia dziennego ukierunkowaną na podejmowanie działań na rzecz seniorów (w godzinach porannych) oraz dzieci i młodzieży (w godzinach popołudniowych).

Placówka łączy w sobie funkcje:

- wsparcia aktywizacji, odbudowy integracji społecznej i partycypacji osób starszych w społeczności lokalnej,
- organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży oraz osób wieku senioralnym,
- odbudowy właściwych relacji międzygeneracyjnych,
- odbudowy bezpośrednich, bliskich relacji sąsiedzkich.

Uwzględniając potrzeby i możliwości różnych kategorii wiekowych odbiorców, działalność Klubu powinna stanowić oferta zajęć sportowych, kół zainteresowań dla dzieci i młodzieży, imprez kulturalnych, rekreacyjnych zarówno dla osób starszych jak i dzieci. Ponadto w klubie realizowane powinno być wsparcie psychologiczne, nieodpłatne zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne dla dzieci i młodzieży, poradnictwo prawne i psychologiczne dla osób w wieku senioralnym.

4.3.2 Centrum Działań Organizacji Pozarządowych (Społeczny Dom Kultury, Centrum Wolontariatu, Centrum Streetworkerów), Lokale dla organizacji pozarządowych, Pracownie twórcze.

Centrum Działań Organizacji Pozarządowych, lokale dla organizacji pozarządowych, pracownie twórcze stanowią dogodną przestrzeń realizacji funkcji społecznych służących:

- odbudowie poczucia wspólnotowości i identyfikacji mieszkańców terenu objętego rewitalizacją z miejscem zamieszkania,
- odbudowie, nawiązywaniu, wzmocnieniu więzi sąsiedzkich, rodzinnych, międzypokoleniowych,
- integracji mieszkańców z lokatorami nowych funkcji społecznych w celu obniżenia lęku i obaw związanych z powstaniem ŁCUS na obszarze objętym działaniami rewitalizacyjnymi,
- wsparciu szans edukacyjnych dzieci i młodzieży,

Tak zdefiniowane funkcje społeczne umożliwiają podejmowanie i promowanie różnorodnych w swym charakterze działań/usług rewitalizacyjnych ukierunkowanych na ograniczenie/rozwiązanie istotnych problemów społecznych tj. niski poziom kapitału edukacyjnego, uczestnictwa w kulturze i życiu publicznym, problem uzależnień.

Działania rewitalizacyjne powinny uwzględniać w głównej mierze:

- programy edukacyjne wspierające szanse edukacyjne dzieci i młodzieży realizowane we współpracy ze szkołami,
- programy profilaktyczne, terapeutyczne (socjoterapeutyczne i psychoterapeutyczne), resocjalizacyjne na rzecz dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych,
- programy o charakterze kulturalnym, aktywizującym, integrującym, animacyjnym, artystycznym,
- programy rozwoju kompetencji rodzicielskich, opiekuńczych i wychowawczych,
- programy rozwoju wolontariatu, w tym wolontariat sąsiedzki wspierający dorosłe osoby niesamodzielne,
- mikrodziałania.

4.4. Zasady współpracy – operatorzy usług społecznych

Zgodnie z przyjętymi w PFU założeniami realizacji bezpośrednim realizatorem większości projektowanych funkcji będą organizacje pozarządowe wyłonione w drodze otwartego konkursu ofert, w przypadku CTUS planowane jest oddanie podmiotu do zarządzania przez MOPS. Otwartym pozostaje pytanie czy funkcje realizowane przez podmioty takie jak Międzypokoleniowy Klub Podwórkowy i Centrum Działań Organizacji Pozarządowych czy Pracownie Twórcze, powinny być prowadzone przez jednego operatora. Można potencjalnie założyć, że takie rozwiązanie pozwoliłoby

uniknąć powielania się ofert i zapewnić kompleksowość proponowanych działań rewitalizacyjnych. Z drugiej strony prowadzenie Klubu Podwórkowego przez podmiot realizujący inne funkcje w ramach ŁCUS stanowiłoby uzupełnienie działań realizowanych w pozostałych funkcjach.

W podstawowym dokumencie określającym zasady współpracy Miasta z sektorem organizacji pozarządowych jaki stanowi uchwalany corocznie na mocy art. 5a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie Programu współpracy Miasta Łodzi z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, określone zostały cele, zasady, zakres i formy współpracy oraz tryb realizacji zadań jakie stanowią przedmiot współpracy w ważnych dziedzinach takich jak np. ochrona zdrowia, działalność kulturalna, edukacja ekologiczna, sport, przeciwdziałanie uzależnieniom i pomoc społeczna. Współpraca Miasta z organizacjami pozarządowymi może mieć formę finansową i pozafinansową. Środki finansowe przekazywane organizacjom pozarządowym na realizację zadań publicznych mogą być przyznawane w trzech formach: poprzez otwarte konkursy ofert, umowy partnerskie oraz umowy o wykonanie inicjatywy lokalnej. Współpraca o charakterze niefinansowym obejmuje min. konsultowanie projektów uchwał i aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej organizacji pozarządowych, informowanie o planowanych kierunkach działalności i realizowanych zadaniach, współorganizowanie kongresów, konferencji, szkoleń, warsztatów dotyczących współpracy organizacji pozarządowych z samorządem. W roku 2017 w ramach realizacji Programu współpracy Miasta z organizacjami pozarządowymi ogłoszono 52 otwarte konkursy ofert. W ich wyniku zawarto 403 umowy na realizację zadań publicznych (w tym 79 umów wieloletnich) z 328 organizacjami pozarządowymi. Wśród nich 30 organizacji realizowało zadania publiczne we współpracy z Urzędem Miasta Łodzi po raz pierwszy. Łączna kwota dotacji przyznanych na realizację zadań publicznych w roku 2017 wyniosła 52 271 269,72 zł. Procentowy wskaźnik kwoty przyznanych dotacji w stosunku do środków zaplanowanych na realizację Programu w 2017 r. wyniósł 97,31% (Sprawozdanie z realizacji Programu na rok 2017, s. 2).

5.Podsumowanie

Uruchomienie ŁCUS odpowiada na potrzebę wdrożenia różnorodnych, przypisanych realizacji poszczególnych funkcji społecznych, aktywizujących narzędzi aktywizacji i integracji społecznej i zawodowej osób pozostających poza rynkiem pracy, w sytuacji biedy, bezdomności. Tworzy także realną szansę na wypracowanie i wdrożenie nowych, innowacyjnych metod i form integracji społecznej i zawodowej.

Realizacja funkcji społecznych i przypisanych im przedsięwzięć rewitalizacyjnych dostosowanych do potrzeb i możliwości poszczególnych grup beneficjentów może stanowić efektywną przestrzeń zmiany ich postaw, tj. postaw bierności, bezradności, uzależnienia od pomocy

społecznej, a także zmiany postrzegania tych osób jako osób, które charakteryzują ograniczone zasobny kulturowe i społeczne z racji niedostatku, kryminalnej przeszłości, braku stabilnych więzi rodzinnych, uzależnień, bezdomności oraz niepełnosprawności. Może wzmocnić poczucie identyfikacji i tożsamości z miejscem zamieszkania, sprzyjać wzrostowi zaangażowania mieszkańców w działania na rzecz społeczności lokalnej.

Założenie, iż w jednej przestrzeni ulokowanych zostanie kilka podmiotów, których główne cele i funkcje koncentrują się na realizacji przedsięwzięć w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej pozwala mieć nadzieję na stworzenie spójnego i podzielanego przez poszczególnych wykonawców kierunku działań rewitalizacyjnych, na kompleksowo realizowaną formę wsparcia dla osób doświadczających w różnym stopniu i natężeniu wielowymiarowej deprywacji. Warto podkreślić, iż kompleksowość ŁCUS może przyczynić się do zindywidualizowania pomocy i wsparcia i tym samym może dopomóc minimalizowaniu skutków deprywacji społecznej na obszarach wyznaczonych do rewitalizacji określonych w diagnozie dla GPR.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę na potencjalne zagrożenia/problemy, które w sposób istotny oddziaływać mogą zarówno na proces projektowania jak i wdrażania modelu poszczególnych funkcji ŁCUS. Owa wielość i różnorodność funkcji i wykonawców, zgromadzonych w jednej przestrzeni, czasami w bezpośrednim sąsiedztwie (przykładem jest planowana klubokawiarnia i gabinet z punktem sanitarnym) różnych funkcji adresowanych do bardzo różnych beneficjentów i innych potencjalnie zainteresowanych użytkowaniem. Może to grozić rozbiciem działań, ich niespójnością oraz sprowokowaniem potencjalnych konfliktów – jako że przyszli interesariusze mają różne cele i potrzeby, różne uwarunkowania, zaś beneficjenci ŁCUS często są też obarczani negatywnymi stereotypami.

Z procesem projektowania i wdrażania modelu poszczególnych funkcji ŁCUS należy także wiązać problemy tj.: brak perspektywy długofalowości, wieloaspektowości i kompleksowości świadczonych usług, niedocenianie znaczenia działań profilaktycznych. Jak wynika z analizy projektów składanych w ramach BO proponowane działania uwzględniają najczęściej doraźne formy pomocy i wsparcia. Nie proponują wsparcia o charakterze długofalowym⁸

8 Koncentracja rozwiązań dotycząca poprawy kondycji placówek pod względem fizycznym – aspekt modernizacji budynków. Zauważalna jest więc duża koncentracja jedynie na aspekcie fizycznym (choć także potrzebnym).

zbudowanego w oparciu o indywidualnie współkonstruowaną (w relacji pomagający – potrzebujący pomocy) strategię wyjścia np. z sytuacji bezdomności czy uzależnienia. Koncentrowanie się jedynie na problemie uzależnienia, bez kompleksowej diagnozy i planu kompleksowego działania na rzecz wsparcia danej osoby jest w konsekwencji nieefektywne. Wiele spośród osób doświadczających bezdomności ma za sobą treningi/terapię z zakresu nabywania umiejętności społecznych, co nie zmienia de facto ich aktualnej sytuacji. Uzależnienia często towarzyszą bezdomności, ale to nie jedyny problem z nią sprzężony. Trening umiejętności społecznych przybliżył do próby wszechstronnej pomocy, ale to wciąż za mało, by mówić o wsparciu kompleksowym. Poza tym, odizolowana często od otoczenia osoba bezdomna zwyczajnie nie ma gdzie „przetrenować” umiejętności zdobytych podczas treningu umiejętności. Zagrożeniem może być również możliwa adaptacja uczestników do nowych warunków mieszkaniowych i niechęć do zmiany aktualnej sytuacji, co w konsekwencji może skutkować stagnacją i przedłużaniem pobytu.

Brak kompleksowości i wieloaspektowości działań pomocowych zakładają również *Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2018* oraz *Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2018*. Dokumenty koncentrują uwagę na osobach uzależnionych, pomijając w dużej mierze kwestię negatywnych społecznych, ekonomicznych, psychologicznych, zdrowotnych konsekwencji alkoholizmu i narkomanii dla członków rodzin osób uzależnionych, szczególnie dotkliwie odczuwających negatywne skutki nałogu bliskiej osoby, w tym ofiar przemocy domowej (według szacunków PARPA jest to 1/3 dorosłych i 1/3 dzieci z rodzin z problemem alkoholowym). Z kolei w kontekście przestępczości, jak wykazują polskie badania ponad połowa młodocianych więźniów (do 21 roku życia) rekrutuje się z rodzin z problemem alkoholowym (ponadto przynajmniej połowa z tej grupy to ofiary przemocy w rodzinie) i jest to doświadczenie łączące wiele osób wchodzących w konflikt z prawem (alkoholizm w rodzinie prawdopodobnie pośrednio wpływa na zachowania przestępcze, ponieważ uzależnienie łączy się z zaniedbywaniem ról rodzinnych, w tym opiekuńczo-wychowawczej. Oznacza to, że dzieci z rodzin alkoholowych *niejako pozostawione samym sobie dzieci ulicy* wychowujące się w okolicach o wysokiej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w tym przestępczości, znajdują się w grupie podwyższonego ryzyka wejścia w konflikt z prawem.

W raporcie *Jak rewitalizować Łódź* również odnaleźć można potencjalne zagrożenia związane ze zbyt małą kompleksowością działań czy brakiem wieloaspektowego spojrzenia. Mikrodotacje jako źródło finansowania działań w społecznościach lokalnych z obszarów rewitalizowanych przewidziane są jako rozwiązanie cząstkowych problemów dotyczących wycinka rzeczywistości. Nie tworzą one spójnej całości, są realizowane w różnych obszarach przez różne podmioty. Co więcej, społecznie uzgodniony zbiór zasad i celów tego rodzaju możliwości pozyskiwania środków może wywołać zafiksowanie na pewnym wycinku rzeczywistości (np. tylko na działaniach animacyjnych z dziećmi)

i potencjalne zamknięcie się na całą różnorodność, jaką niesie rzeczywistość. Pisanie projektów i wpisywanie się w ich specyfikę może również zawężać dobór narzędzi animacyjnych.

Dlatego też

- Należałoby więc w ramach ŁCUS wdrożyć rozwiązania związane z treningiem umiejętności społecznych, kompleksowym podejściem do beneficjentów oraz stwarzaniem możliwości wdrożenia i sprawdzenia nabytych kompetencji społecznych.
- Sprawą kluczową wydaje się tworzenie ścieżek „włączania społecznego” dostosowanych do indywidualnych potrzeb osób korzystających z usług CTUS po pobycie w mieszkaniach tymczasowych. Perspektywa zmiany jako procesu, który nie kończy się wraz z tą formą wsparcia powinna towarzyszyć przy projektowaniu tego typu usługi.
- Aktywizacja zawodowa nie powinna być realizowana w oderwaniu od działań na rzecz wyjścia z uzależnienia, tzn. nie należy programów aktywizacji zawodowej traktować jako samoistnego działania.
- Terapia uzależnień powinna obejmować członków rodzin osób uzależnionych. Pomoc prawna bywa często pomijana w ofercie pomocowej placówek przeciwdziałających narkomanii, warto więc przy modelowaniu poszczególnych funkcji wskazać na potrzebę jej zapewnienia w ramach poszczególnych części ŁCUS.
- Niezbędne więc jest w ŁCUS aby działania planować kompleksowo i spójnie, wykorzystując różnorodne możliwości finansowania mając na uwadze cel nadrzędny jakim jest wsparcie osoby w uzyskaniu przez nią kompetencji do pełnienia ról społecznych a tym samym do bycia pełnoprawnym członkiem społeczności lokalnej.

W dokumentach *Polityka Społeczna 2020+ dla Miasta Łodzi i Założenia realizacji* proponowane środki zaradcze nie mają charakteru profilaktyki uprzedzającej, a jedynie profilaktyki hamującej te problemy, które są już mocno zaawansowane (większość działań skierowanych jest do osób, które już są klientami pomocy społecznej, osób bezdomnych, a nie osób, które są zagrożone wypadnięciem z rynku pracy). Profilaktyka w ramach ŁCUS również wydaje się skierowana głównie do osób, którzy już funkcjonują jako beneficjenci ośrodków pomocy społecznej. Nie należy jednak ograniczać odbiorców funkcji ŁCUS do tej kategorii osób, lecz rozszerzyć katalog osób objętych pomocą.

W *Sprawozdaniu z realizacji działań na rzecz ludzi bezdomnych w województwach w roku 2016* wskazane są działania profilaktyczne i wspierające potrzeby osób zmagających się z kryzysem bezdomności. Należą do nich np. możliwość kontaktu telefonicznego, mailowego ze streetworkerami. Możliwy jest także kontakt osobisty w ich siedzibie. Jest to jednak kontakt w godzinach porannych

w ciągu tygodnia, którego raczej nie można nazwać infolinią czy dostępnym 24/7 dyżurem interwencyjnym. Możliwość kontaktu z osobami udzielającymi pomocy i wsparcia jest kluczowe w profilaktyce oraz w zapobieganiu pogłębiania sytuacji kryzysowych. Czasowość i ograniczenie możliwości skorzystania z pomocy stanowi istotne zagrożenie dla dostępności działań i narzędzi mających nie tylko charakter doraźny ale również będących istotnym krokiem w działaniach profilaktycznych i zapobiegających. Warto rozważyć możliwość uruchomienia stałej formy kontaktu ze streetworkerami w ramach ŁCUS.

ŁCUS jawi się jako nowa przestrzeń dostępna dla mieszkańców, współtworzona przez nich i dla nich. Koncepcja ŁCUS odpowiada na zadania Przedsięwzięcia 5 GPR w zakresie działań odnoszących się do oddolnych aktywności mieszkańców, rozwijania działań o charakterze społecznym w formie działalności podejmowanych przez NGO's (w postaci świetlic, klubów, miejsc spotkań dla mieszkańców, społecznych domów kultury i in.). Niewątpliwie szansę na wsparcie pomoc wzmocnienie zyskują nie tylko beneficjenci ŁCUS, ale także społeczność lokalna. **ŁCUS jest także odpowiedzią na zalecenia poradnika jak rewitalizować Łódź odnoszącymi się do konsultacji z tymi osobami, które na co dzień nie uczestniczą w projektowaniu (osoby o niższym statusie materialnym, wykształceniu, pozycji społecznej) oraz z pracownikami socjalnymi i badaczami ubóstwa w celu stworzenia lepszych narzędzi rozpoznawania i wsparcia,**

ŁCUS tworzy realną szansę także na tworzenie warunków do symbiozy grup zróżnicowanych ze względu na wiek i sytuację społeczną. Lokalizacja ŁCUS blisko Obszaru 1 i objęcie jego oddziaływaniem najbardziej potrzebujących oraz pozostałych mieszkańców pomoże w osłabieniu efektu gentryfikacji oraz stygmatyzacji i tworzenia segregacji przestrzennej by dążyć do rozwiązań chroniących różnorodność społeczną w obrębie obszarów rewitalizowanych oraz interesów osób o niższym statusie materialnym, zachowując przy tym zróżnicowane formy wsparcia kierowanego do różnych grup łodzian pozostających w trudnej sytuacji materialnej i społecznej (*Poradnik jak rewitalizować Łódź*). Także i w tym zakresie działania można zauważyć pewne problemy wynikające z dotychczasowych doświadczeń. Jednym z nich jest założenie o samoistnej akceptacji/tolerancji społeczności lokalnej wobec beneficjentów ŁCUS. Ze wspomnianym wyżej negatywnym obrazem beneficjentów ŁCUS może wiązać się co najmniej sceptycyzm wobec ŁCUS lub odrzucenie całego przedsięwzięcia przez jego otoczenie zewnętrzne – z tego względu należałoby jeszcze przed powstaniem ŁCUS pracować ze społecznością lokalną i jej liderami wyłoniionymi dzięki badaniom nad ŁCUS, by zmniejszać napięcia społeczne wokół ŁCUS i aby nie dopuścić ani do powstania konfliktu ani do jego eskalacji;

Znaczącym ryzykiem utrudniającym realizację projektu ŁCUS jest ryzyko manifestacji niezadowolenia przez mieszkańców sąsiedztwa, co z kolei może zagrażać efektywności działań prowadzonych przez ŁCUS, w szczególności funkcje KIS i CTUS. Z uwagi na profil

projektowanych działań uruchamianie ŁCUS może wzbudzić dość znaczne kontrowersje i niechęć najbliższego otoczenia.

Kolejny problem to problem nawarstwienia problemów i ich zamknięcia przestrzennego (gettoizacja i gentryfikacja). Pewne ryzyko stanowić może usytuowanie mieszkań tymczasowych, w których 15 osób lub rodzin w trudnej sytuacji, niekiedy rodzin wieloproblemowych ulokowanych zostanie w jednym dużym budynku. Może to budzić sprzeciw najbliższego otoczenia CTUS, ale także działać demotywująco dla uczestników/mieszkańców CTUS. Bliskość woonerfu oraz szkoły podstawowej przy ul. Pogonowskiego również może rodzić sytuacje konfliktowe dotyczące zagospodarowania społeczno-przestrzennego tego obszaru. Bliskość ŁCUS z funkcją CTUS może być odczuwana jako zagrożenie czy obniżenie „prestżu” tej okolicy. Również prace związane z adaptacją budynków przy ul. Pogonowskiego 34 mogą stanowić problem dla okolicznych mieszkańców, którzy przez dłuższy czas funkcjonowali w sytuacji trudnej ze względu na przedłużający się remont ulicy.

Dlatego też

Konsultacje muszą być uruchamiane na jak najwcześniejszym etapie i nie ograniczać się tylko do spotkań informacyjnych. Wymagane byłoby, aby ŁCUS nie tylko przyciągał mieszkańców okolicy oraz sąsiadów bliższych i dalszych działaniami specjalnie adresowanymi do nich – jak jest przewidziane w PFU oraz SW, ale także aby proponować w ŁCUS aktywności łączące wszystkie grupy, włącznie z beneficjentami ŁCUS oraz proponować takie, które oferują beneficjenci ŁCUS. Dobrze byłoby położyć zatem większy nacisk np. na przedsiębiorczość społeczną oraz także akcje innego rodzaju, typu otwarte drzwi, pracownie, warsztaty itp. dla przybyszy z zewnątrz.

Kolejnym problemem na jaki należy zwrócić uwagę stanowi poziom skali i równowagi między aktorami społecznymi – społeczność lokalna, beneficjenci usług społecznych, organizacje pozarządowe, władze lokalne. Analiza dokumentu *Działania Programu Animacyjnego realizowanego w obszarze Starego Polesia oraz akcji związanych z tematyką bezdomności*, pozwala zwrócić uwagę na zagrożenia związane z aktywnością poszczególnych aktorów społecznych. Zbyttna koncentracja na identyfikowaniu partnerów zewnętrznych może powodować oderwanie analiz i pomysłów od rzeczywistych potrzeb społeczności lokalnej, których partner zewnętrzny nie będzie świadomy. Z kolei zbyttna koncentracja na partnerach wewnętrznych może prowadzić do izolacji danej społeczności, *zamknięcia się* względem nowych, ciekawych rozwiązań. Niekiedy spojrzenie *z zewnątrz* może ujawnić nową perspektywę, dlatego animator budujący np. GAL może kierować się pewną schematycznością w pozyskiwaniu partnerów. To także dowód na przerzucanie zbyt dużej odpowiedzialności na siły organizacji wywodzącej się ze społeczności lokalnej czy też niedostrzeganie niebezpieczeństwa związanego z przenoszeniem odpowiedzialności na organizacje bez odpowiedniego wsparcia. Jednocześnie istnieje ryzyko braku równowagi między reprezentacją

i pozycją grupy ekspertów i praktyków, konkurujących ze sobą w próbie zdominowania i prezentowania swojej wizji rzeczywistości jako najtrafniej oddającej realia.

Również w *Polityce Społecznej 2020+ dla Miasta Łodzi i Założeniach realizacji* dostrzegalne są takie rozwiązania, które niosą podobne zagrożenia. Dotyczy to przede wszystkim Programu A.4.2 *Partycypacja obywateli w tworzeniu polityki społecznej*. Poziom uczestnictwa w życiu publicznym i społecznym jest silnie związany z poczuciem sprawstwa i realnego wpływu na to co dzieje się w środowisku lokalnym, ale również poza nim. Jeśli nie jest możliwa pełna partycypacja mieszkańców na wszystkich etapach realizacji danego projektu (gdy mieszkańcy są traktowani przedmiotowo a ich udział i wpływ na decyzje jest jedynie pozorny), społeczność czuje się oszukana i traci zaufanie, co w perspektywie skutkuje frustracją i wycofaniem się. Lokale socjalne i pomieszczenia przeznaczone na skumulowaną pomoc społeczną mieszczące się w obszarach zurbanizowanych mogą wywoływać sprzeciw społeczności lokalnej. Realna jest również trudność z ewentualnym włączeniem/przedstawieniem ŁCUS społeczności lokalnej, sąsiedztwu oraz szerszej grupie odbiorców ze względu na złożoność i charakter problemów społecznych, jakie ma objąć ŁCUS, nie ograniczającą się przecież tylko do jednej grupy beneficjentów.

Kolejnym problemem może okazać się sposób finansowania działań. W wyniku analizy raportu *Jak rewitalizować Łódź* oraz innych dokumentów wskazujących na źródła finansowania działań pomocowych, dostrzec można niebezpieczeństwo związane z finansowaniem w głównej mierze jednej z funkcji przewidzianych w ŁCUS, a mianowicie z podmiotem ekonomii społecznej – klubokawiarnią. Podmioty tego typu miewają trudności z odnalezieniem się w realiach mechanizmów wolnorynkowych, jak konkurencyjność, właściwym rozpoznaniem popytu na świadczone usługi, brak doświadczenia w prowadzeniu tego typu działalności. Powstanie klubokawiarni jako podmiotu ekonomii społecznej wymaga wsparcia i skorzystania z dostępnych form wsparcia, np. OWES.

Istotnym problemem wydaje się również uzależnienie działań aktywizujących czy animacyjnych od finansowania o charakterze grantowym, projektowym. W tym przypadku istnieje ryzyko jednorazowości i doraźności dotacji. W konsekwencji podejmowane działania będą miały charakter jednorazowy, a bez perspektywy przyszłościowej kontynuacji nie będzie możliwy do osiągnięcia długofalowy efekt. Istotne jest wpisanie w wieloletni program współpracy Miasta z NGO i podpisywanie wieloletnich umów.

Ponadto realne jest również zagrożenie zbyt dużą aktywnością poszczególnych jednostek (liderów) lokalnych z sąsiedztwa i niedoceniające procesów grupowych, niedostrzeganie/brak świadomości na temat mechanizmów funkcjonowania grup w kontekście oporu przed ŁCUS czy jego wybranymi funkcjami lub beneficjentami.

Kolejnym istotnym problemem organizacyjnym może być brak doświadczenia w funkcjonowaniu poszczególnych rozwiązań w ramach ŁCUS.

W tym miejscu zasadne wydaje się zwrócenie uwagi na fakt, iż ŁCUS projektowane jako podmiot, który w swym założeniu kierunkuje swoje działania na skuteczne rozwiązywanie istniejących problemów społecznych, poza możliwościami jakie daje wykorzystanie obowiązujących rozwiązań legislacyjnych. Opracowanie modelu funkcjonowania Klubu Integracji Społecznej oraz CTUS wymaga uwzględnienia zapisów *Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym*. Art.1.2. Ustawy określa potencjalnych beneficjentów zatrudnienia socjalnego. Należy zdecydować czy realizowane w ramach KIS i CTUS usługi będą dostępne dla wszystkich kategorii beneficjentów określonych w Ustawie, czy nastąpi zawężenie kręgu odbiorców do kilku wybranych/jednej kategorii. Koncepcja CTUS zakłada działalność tylko na rzecz osób zagrożonych bezdomnością, może więc być postrzegana jako sztuczne zawężenie spektrum beneficjentów, z drugiej strony jest to bardzo ogólna kategoria (każdy jest w jakimś stopniu zagrożony bezdomnością).

Także art.18.2. ww. Ustawy może mieć zastosowanie w ramach funkcjonowania ŁCUS. Warto zauważyć jednak, że możliwości działań są dosyć szerokie, z prowadzeniem robót publicznych, realizacji prac społecznie użytecznych, funkcjonowaniem grup samopomocowych czy realizacją staży. Jest to bardzo ważne, ponieważ oznacza jednocześnie duże pole do planowania działań na rzecz społeczności lokalnej (np. beneficjenci KIS realizujący projekt budowy placu zabaw czy pomagający w remoncie mieszkania samotnej starszej osobie), które mają silny potencjał integracyjny i destygmatyzacyjny. Uruchomienie KIS i CTUS, zwłaszcza gdy nie będą zamknięte na mniej pożądane przez społeczność lokalną grupy, jest w rzeczywistości szansą na zmianę postaw wobec stygmatyzowanych grup i jednostek – jeśli działania tych instytucji będą prowadzone również przy uwzględnieniu specyficznych potrzeb tejże społeczności.

Z kolei art.18.6. wskazuje na możliwość finansowania działalności nie tylko ze środków własnych gminy, ale również unijnych, co jest istotne przy planowaniu modelu finansowania ŁCUS.

Projektując i wdrażając model poszczególnych funkcji ŁCUS warto wykorzystać rozwiązania wskazywane przez standardy zawarte w opracowaniu pn. *Model Gminny Standard Wychodzenia z Bezdomności*. Standardy zatrudnienia i edukacji mogą zostać wykorzystywane w modelowaniu takich funkcji jak KIS, CTUS, klubokawiarnia, międzypokoleniowy klub podwórkowy, centrum działania organizacji pozarządowych, pracownie twórcze. Standard pracy socjalnej oraz standard mieszkalnictwa i pomocy doraźnej są także rekomendowane do pełnego zastosowania w ramach działalności KIS i CTUS, podobnie standard zdrowia (uwzględniając międzypokoleniowy klub podwórkowy, centrum działania organizacji pozarządowych i pracownie twórcze). Standard streetworkingu można wykorzystać w celu planowania ram działania dla centrum streetworkingu,

które przewidziane jest w strukturach ŁCUS. Niezwykle istotny pozostaje również standard partnerstwa lokalnego. W związku z planowanym w ŁCUS Centrum działań organizacji pozarządowych oraz przestrzeni na różne działania prowadzone przez NGO's ważne jest wykorzystywanie potencjału jaki stanowić może partnerstwo międzyinstytucjonalne, tym bardziej, że istnieje w Łodzi taka struktura jak Łódzkie Partnerstwo Pomocy w sytuacji Wykluczenia i Bezdomności.

Zestawienie rozbieżności

Brak uszczegółowienia i realnych rozwiązań w mieście, zapewniających wystarczającą ilość lokali mieszkalnych dla osób potrzebujących. Zauważalnym zagrożeniem pomocy w formie mieszkań tymczasowych może okazać się brak lokali socjalnych gotowych do zamieszkania przez opuszczających CTUS (średnio 15 lokali rocznie) oraz brak odpowiednich zapisów i rozwiązań prawnych w zakresie prawa lokalnego, zapewniających płynne przechodzenie osób na kolejne szczeble usamodzielnienia w związku z zakończeniem programu w ramach CTUS. Bez stworzenia specjalnego mechanizmu prawnego na poziomie Urzędu Miasta, gwarantującego takie rozwiązanie, program nie zachowa płynności, co może spowodować u niektórych beneficjentów CTUS regres, utratę zaufania do instytucji i powrót do sytuacji wyjściowej. Tym samym, opisane w PFU i SW metody mogą okazać się mało skuteczne.

Warte uwagi jest rozważenie możliwości rozszerzenia funkcji mieszkaniowej w ŁCUS o mieszkania chronione, oraz wprowadzenie nowego typu mieszkań – o cechach treningowych (obok tymczasowych przewidzianych z CTUS)

Zgodnie z **projektem Ustawy z 3.09.2018 r. o centrach usług społecznych** ŁCUS musiałyby być jednostką budżetową (Art. 28 ustęp 1.). Gmina określa szczegółową organizację Centrum w ramach statutu nadanego przez radę gminy w drodze uchwały (Art. 28 ustęp 2.). ŁCUS mógłby realizować przekazane przez gminę usługi społeczne albo na podstawie obowiązujących przepisów określających zasady przyznawania i udzielania usług społecznych albo na podstawie programów usług społecznych, przyjętych uchwałami rad gmin (Art. 29 ustęp 1 pkt. 1 i 2), pod warunkiem, że w pierwszym przypadku „udzielanie usług odbywa się w trybie i na zasadach określonych w obowiązujących przepisach”, zaś w przypadku drugim „udzielanie usług odbywa się na warunkach określonych w programach usług społecznych” (Art. 29 ustęp 2), które podlegają trybom i zasadom określonym w przepisach o pomocy społecznej, a jeśli programy te wynikają z innych programów przyjętych przez gminę, muszą być spójne z owymi programami (Art. 30).

Zgodnie z projektem Ustawy z 3.09.2018 r. o centrach usług społecznych w strukturze organizacyjnej centrum nie mogą funkcjonować jednostki zapewniające całodobowe usługi” (art. 14 ustęp 6).

Wejście w życie ustawy o centrach usług społecznych funkcje mieszkalne planowane w ramach PFU i SW dla ŁCUS (mieszkania tymczasowe prowadzone w ramach CTUS czy też funkcja mieszkalna dla placówki opiekuńczo-terapeutycznej) oznaczać będzie konieczność wydzielania części CUS i części mieszkalnej nie będącej częścią CUS.

6. Wstępne rekomendacje

Rekomendacja 1. Zmiana nazwy ŁCUS

Uzasadnienie

W związku z projektem rozporządzenia z 3.09.2018 r. Ustawy o centrach usług społecznych, nazwa „centrum usług społecznych” pociąga zatem za sobą ściśle określone zasady funkcjonowania, które zawęziłyby możliwości funkcjonowania ŁCUS. W związku z powyższym należy odejść od nazwy „Centrum usług społecznych” na rzecz innej nazwy, która oddałaby innowacyjny charakter ŁCUS. Propozycje nazwy:

- Łódzki Ośrodek Działań Społecznych,
- Łódzkie Centrum Aktywizacji i Rozwoju (na rzecz Społeczności)
- Łódzkie Centrum Wspierania Rozwoju Społecznego
- Łódzkie Centrum Interakcji Społecznych
- Łódzkim Centrum Aktywności Społecznej

Rekomendacja 2. Włączenie w strukturę organizacyjną ŁCUS podmiotu realizującego funkcje opiekuńcze wobec seniorów pod nazwą Dom pobytu dla seniorów.

Uzasadnienie

Realizacja funkcji opiekuńczo-terapeutycznej w pierwotnym kształcie nie jest możliwa do realizacji ze względów przeciwpożarowych. Pozostające do dyspozycji pomieszczenia dostosowane będą do funkcji zdrowotnej i opiekuńczej mogą zostać wykorzystane na potrzeby osób starszych. Proponowana zmiana jest możliwa z punktu widzenia prawa budowlanego, albowiem budynki przy ul. Pogonowskiego 34 są przypisane m.in. do Kategorii XI, obejmującej budynki służby zdrowia, opieki społecznej i socjalnej, jak: szpitale, sanatoria, hospicja, przychodnie, poradnie, stacje krwiodawstwa, lecznice weterynaryjne, domy pomocy i opieki społecznej, domy dziecka, domy rencisty, schroniska dla bezdomnych oraz hotele robotnicze. A zatem zadania przypisane do funkcji Dom pobytu dla seniorów pozostają w obrębie tej samej kategorii budowlanej.

Rekomendacja 3. Zmiana układu przestrzennego i liczby pomieszczeń przeznaczonych na CTUS

Uzasadnienie

Planowany układ pomieszczeń przeznaczonych na CTUS zakłada przygotowanie tylko jednej sali do terapii indywidualnej na ok. 57 osób, co wydaje się być ilością niewystarczającą ze względu na współistnienie różnych form wsparcia indywidualnego w zakresie pracy socjalnej, terapeutycznej i asystenckiej.

Jednocześnie nie rekomenduje się prowadzenia tego typu działań np. w pomieszczeniach biurowych czy administracyjnych, gdyż w beneficjentach może pojawić się uczucie bycia kontrolowanym a nie wspieranym co może to wywoływać postawę obronną.

Z kolei sale warsztatowe o powierzchni 20 m², z praktycznego punktu widzenia cechują się jest zbyt małą powierzchnią na efektywną pracę grupową.

Dlatego proponujemy wydzielenie dwóch pomieszczeń dla celów pracy indywidualnej poprzez inny podział pomieszczeń np.:

- pomieszczenie 2.4.3 podzielić na dwie sale indywidualne,
- zmiana w podziale pomieszczeń, połączenie sal 2.4.5, 2.4.6 i części 2.4.4 w jedną większą salę warsztatową – wówczas liczyłaby ona 45 m²,
- wydzielenie pomieszczenia biurowego o powierzchni 15 m².

Rekomendacja 4. Zmiana koncepcji klubokawiarni i umiejscowienia gabinetu diagnostyczno-zabiegowego

Uzasadnienie

Umiejscowienie Klubokawiarni i gabinetu diagnostyczno–zabiegowego na tym samym poziomie w bezpośredniej bliskości z uwagi na skrajnie różne funkcje może być obarczone dużym ryzykiem braku funkcjonalności, pomimo iż do każdego z pomieszczeń prowadzić będą dwa oddzielne wejścia. Klubokawiarnia z założenia ma być miejscem odpoczynku i przestrzenią komfortu. A jej funkcjonowanie zaraz obok miejsca dedykowanego do interwencji w sytuacjach często skrajnie trudnych, gdzie potencjalnymi beneficjentami mają być osoby w kryzysie, cierpiące na przeróżne schorzenia, a nierzadko osoby głodne, może generować sytuację kolizji tych dwóch światów. Co z kolei może odbić się na rentowności tego miejsca, a zatem może ulec osłabieniu aspekt wspierania przedsiębiorczości.

Dlatego też z uwagi na znaczenie jakie należy przypisać obu funkcjom w kontekście realizacji działań na rzecz integracji mieszkańców rekomendujemy zmianę koncepcji klubokawiarni na inny rodzaj usług, choć świadczony w ramach ekonomii społecznej, np. pralnia, warsztat naprawczy, firma budowlana, sprzątająca albo z usługami opiekuńczymi, gdzie beneficjenci ŁCUS korzystający z programów aktywizacji zawodowej, mogliby także znaleźć miejsce pracy czy stażu a w celu uniknięcia kolizji umiejscowienie gabinetu w innym miejscu.

Rekomendacja 5. Profilowanie działań z zakresu pomocy społecznej w ramach funkcji ŁCUS oraz rozwiązywania problemów społecznych

Uzasadnienie

Z uwagi na wielowymiarowość problemu bezdomności, zróżnicowane czynniki warunkujące adekwatna i skuteczna pomoc winna opierać się o:

- pogłębioną diagnozę indywidualnej sytuacji osoby doświadczającej bezdomności, która w postępowaniu metodycznym pozwala wyodrębnić szereg sprzężonych ze sobą problemów (w tym niejednokrotnie uzależnienia),
- trening z zakresu nabywania umiejętności społecznych służąc reintegracji społecznej, powinien zakładać możliwość współobcowania z „domnymi”, by zdobyte umiejętności wcielać w życie,
- pracy ze społecznością lokalną ukierunkowanej na zmianę stereotypowego sposobu postrzegania, często krzywdzącego i generalizującego osoby doświadczające bezdomności, co zakłada także zmianę stereotypowego postrzegania strefy śródmiejskiej jako niebezpiecznej z uwagi na przebywające osoby bezdomne,
- zajęcia socjoterapeutyczne powinny prowadzić do stworzenia przestrzeni wzajemnego poznania się dwóch światów: bezdomnych i „domnych”, co prowadzić może do ograniczenia lęku płynącego z niewiedzy i strachu przed nieznanym, a tym samym zwiększenie otwartości wobec osób uzależnionych i dotkniętych bezdomnością i umożliwienie wsparcia procesu włączania społecznego,
- działania pomocowe opierające się na ratownictwie i pomocy doraźnej wkomponować w kompleksowy pomysł na obniżenie progu lęku i stereotypów doświadczanych przez „domnych” wobec osób doświadczających bezdomności, np. prowadząc różne działania integracyjne (pamiętając jednak– mimo zastrzeżeń etycznych co do przebiegu i metodologii eksperymentu aby nie wpaść w pułapkę opisaną przez Sherifów nt. warunków uniemożliwiających współpracę grup zantagonizowanych),
- powiązanie aktywizacji zawodowej z działaniami terapeutycznymi, udziałem w grupach samopomocowych,
- dedykowane wsparcie specjalistów w organizacji i prowadzeniu KIS, specjalne kursy w ramach ŁCUS z zakresu zarządzania placówkami tego typu,
- udostępnienie i organizacja przestrzeni spotkań dla grup samopomocowych osób współuzależnionych, w tym DDA (zob. też: Działanie 4 Miejskiego Programu Profilaktyki

i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2018– jego beneficjentem końcowym są osoby korzystające ze wsparcia grup samopomocowych),

- zaplanowanie dostępności terapii dla członków rodzin z problemem alkoholowym – organizacja przestrzeni do ich prowadzenia w ŁCUS,
- prowadzenie zajęć z zakresu samoobrony fizycznej i psychicznej dla (potencjalnych) ofiar przemocy domowej (np. warsztaty WenDo),
- zaplanowanie całościowej oferty pomocowej skierowanej zarówno do osób uzależnionych jak również ich bliskich, szczególnie dotkliwie doświadczających negatywnych skutków uzależnienia (zgodnie z analizą *Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii* (stan prawny z dnia 21.07.2018 r.),
- zagwarantowanie członków rodzin z problemem alkoholowym dostępu do specjalistycznego poradnictwa prawnego, socjalnego, rodzinnego, medycznego, pomocy psychologicznej, w ramach CTUS wyodrębnionych grup treningowych.

Realizacja tych rekomendacji ma na celu:

- zapobieganie transmisji dewiacyjnych wzorów spożywania alkoholu oraz postaw charakterystycznych dla osób współuzależnionych (m.in. wycofanie społeczne, izolacja, lęk przed wejściem w trwałe relacje itd.);
- zapobieganie i przeciwdziałanie przemocy domowej jako szczególnego typu zachowań przestępczych (ze względu na tabuizację problemu w dyskursie publicznym oraz brak statystycznej reprezentatywności – szacuje się, że większość przypadków przemocy domowej nie zostaje ujawniona, m.in. ponieważ ofiary relatywnie rzadko zgłaszają się na policję, wstydzą się problemu, obawiając się odwetu ze strony sprawcy, stygmatyzacji społecznej)

Rekomendacja 6. Podejmowanie działań o charakterze profilaktyki

Uzasadnienie

W określonych okolicznościach jednostka doświadcza sytuacji trudnej. Brak odpowiednich zasobów nie pozwala jej przezwyciężyć trudności, pojawiają się kolejne czynniki, które potęgują trudność, prowadząc do kompilacji różnych problemów. Dlatego też wsparcie na wczesnym etapie pojawienia się trudności może powodować powstrzymanie rozwoju sytuacji trudnej i nawarstwiania się kolejnych problemów.

Rekomendacja 7. Zbudowanie zasobów kadrowych i organizacyjnych ŁCUS

Uzasadnienie

Istotny dla budowania ŁCUS jest weryfikacja zasobów organizacyjnych i kadrowych potencjalnych partnerów. Należy zwrócić uwagę na potrzebę zidentyfikowania różnych podmiotów w celu zachowania wspomnianej równowagi, ale i różnorodności perspektywy ŁCUS w perspektywie długofalowej.

- Podczas pozyskiwania partnerów/liderów/organizacji włączających się w budowanie ŁCUS należałoby zadbać także o myślenie długofalowe, ich obecność i działalność rozłożoną w czasie, ŁCUS powinny tworzyć organizacje będące liderami w społeczności lokalnej, które współdziałają na rzecz danej społeczności.
- Uruchomienie centrum wsparcia w sprawach mieszkaniowych działającego we współpracy z centralą streetworkingu, przy czym wsparcie tego typu należy tu rozumieć jako wsparcie holistyczne, obejmujące (zgodnie z koncepcjami integracji społecznej, inkluzji społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu) pomoc w dostępie do m.in. treningu umiejętności społecznych, aktywizacji zawodowej, terapii uzależnień, poradnictwa prawnego, ekonomicznego, rodzinnego, czy pomocy medycznej, w tym psychologicznej. Jednocześnie widzimy słuszność uwzględnienia w planowaniu funkcjonowania ŁCUS możliwość uruchomienia całodobowej i całorocznej infolinii działająca przy osobach prowadzących streetworking.
- Stworzenie specjalnego mechanizmu np. prawnego na poziomie administracji samorządowej, gwarantującej ciągłość włączenia społecznego w ramach CTUS – inaczej rzecz ujmując zagwarantowanie uczestnikom treningu możliwość uzyskania lokalu socjalnego. W przeciwnym razie program CTUS nie zachowa płynności i będzie tylko jednym z wielu czasowych rozwiązań pomocowych.
- W związku z przewidzianą funkcją z zakresu ekonomii społecznej w planowaniu poszczególnych działań uwzględnienie dedykowanego wsparcia specjalistów w prowadzeniu spółdzielni socjalnych, organizacja specjalnych kursów doszkalających, tak by usługi np. księgowości, prowadziły osoby również objęte programem pomocowym. Warto też zastanowić się nad rozszerzeniem działań o nowe sektory, w których funkcjonować będą podmioty ekonomii społecznej powstające w ramach ŁCUS – nie ograniczając się tylko do klubokawiarni, ale biorąc pod uwagę i takie, które będą wynikały z doświadczenia zawodowego beneficjentów, ich pomysłów oraz możliwości.
- Na podstawie zdiagnozowanych potencjalnych sytuacji konfliktowych w oparciu o analizę dokumentów zarówno tych o zasięgu miejskim (np. raport „Jak rewitalizować Łódź”),

jak i tych związanych z kwestią mieszkalnictwa chronionego, zatrudnienia wspomaganego, czy opracowań na temat osób doświadczających bezdomności należałoby uwzględnić w planach samorządowych zwiększenie liczby patroli policji i/lub straży, co powinno wpłynąć pozytywnie (dowodzą tego badania) na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców; pomocnym w monitoringu okolicy może okazać się stworzenie i wykorzystanie mapy potencjalnych zagrożeń (również w oparciu o analizy dokonane w ramach modelowania funkcjonowania ŁCUS).

Rekomendacja 8. Prowadzenie działań informacyjnych i konsultacyjnych.

Uzasadnienie

Funkcje ŁCUS – zgodnie za założeniami – mają być dopasowane i adekwatne do konkretnego zapotrzebowania rozpoznanego u mieszkańców społeczności lokalnej, wynikającego także z ich zróżnicowania nie tylko pod względem zainteresowań, potrzeb, ale i wieku.

Istotne znaczenie dla realizacji funkcji społecznych ŁCUS ma prowadzenie działań informacyjnych i konsultacyjnych (*Jak rewitalizować Łódź czy Działania Programu Animacyjnego realizowane w obszarze Starego Polesia oraz inne związane z tematyką bezdomności*), przez co należy rozumieć:

- prowadzenie konsultacji dotyczących zakresu działania ŁCUS z biegiem czasu i jego działalności (w ramach mapowania czy wywiadów, warsztatów), a także uświadamiających szerszą grupę społeczności lokalnej na temat planowanych działań i funkcjonowania ŁCUS (niewiedza dotycząca planów może rodzić obawę przed ostatecznym przeznaczeniem i planowanymi formami działania, np. grupami społecznymi mającymi być adresatami działań, jak np. bezdomni),
- bieżące identyfikowanie organizacji będących liderami społeczności lokalnej, która stanowi najbliższe środowisko względem ŁCUS. Pozwoli to stałe poznawanie rzeczywistych potrzeb mieszkańców i możliwości środowiskowych, pomoże zaktywizować mieszkańców, jeśli animatorem staje się/jest ktoś spośród nich samych. Jednocześnie warto pamiętać o ciągłym poszukiwaniu liderów, sprzymierzeńców także poza najbliższym środowiskiem w celu zapewnienia różnorodności perspektyw, możliwości spojrzenia z dystansu na działania zaangażowanej społeczności. Istotna jest świadomość zaangażowanych w funkcjonowanie ŁCUS dotycząca intensywności wpływu każdego z wyżej wymienionych środowisk oraz otoczenia na samo ŁCUS i vice versa. Ponadto angażowanie najbliższego środowiska ŁCUS ma budować wspólnotę i odpowiedzialną postawę wobec własnego sąsiedztwa, poczucie tożsamości z miejscem zamieszkania.

W związku z tym, że ŁCUS nastawia się na różnorodnych adresatów, nie tylko pod kątem reprezentowania różnych grup społecznych, ale i różnych kategorii wiekowych zalecane jest:

- dotarcie do przeglądu potrzeb różnych adresatów, co może spowodować kompleksową odpowiedź na potrzeby całej społeczności, a nie tylko reprezentacji konkretnej kategorii wiekowej,
- przejrzysta komunikacja o podejmowanych i planowanych działaniach,
- partycypacja – która powinna przyjąć formę konsultacji społecznych, współtworzenia działań animacyjno-edukacyjnych na wszystkich etapach prac. Jakiegokolwiek działania na rzecz społeczności lokalnej, siłami tejże społeczności, wymagają jej zintegrowania i aktywizowania. Niejednokrotnie działania te winny być poprzedzone odpowiednią edukacją. Działania mające na celu pozyskanie partnerów w ramach ŁCUS także prowadzą do zidentyfikowania partnerów i budowania sieci współpracy. Partycypacja powinna objąć również tych, którzy będą beneficjentami ŁCUS. Z perspektywy opracowania koncepcji ŁCUS ważne jest, aby partycypacja mieszkańców środowiska lokalnego była pełna i na wszystkich etapach projektu, nie powinno się nadużyć zaufania mieszkańców, bo od tego zależy powodzenie całego projektu. Z tego też powodu winna mieć miejsce odpowiednia rekrutacja osób mających prowadzić konsultacje społeczne, doświadczonych w kwestiach społecznych, kompetentnych w relacjach międzyludzkich.

Rekomendacja 9. Praca z osobami korzystającymi z oferty mieszkań chronionych nie powinna być prowadzona w oderwaniu od lokalnego kontekstu społecznego

Uzasadnienie

- Sięgnięcie do szerokiego repertuaru metodyki pracy ze społecznością lokalną, która stanowiłaby uzupełnienie pracy z indywidualnymi case’ami, np. poprzez (współ)realizację (samodzielnie lub z innymi podmiotami) projektów socjalnych przez beneficjentów na rzecz społeczności lokalnej. W ten sposób istnieje możliwość budowy wzajemnego zaufania obu stron i poczucia wspólnego interesu, co powinno przyczynić się do integracji społeczności beneficjentów ŁCUS ze społecznością lokalną – sąsiedzką wobec ŁCUS. Istnieje tu również możliwość wykorzystania wsparcia animatorów społeczności lokalnej, którzy działaliby w sąsiedztwie ŁCUS mobilizując drugą stronę do wspierania/angażowania się w działania prowadzone przez beneficjentów ŁCUS.
- Przydatne w zakorzenianiu miejsca w społeczności lokalnej może okazać się również świadome i zaplanowane wzmocnienie tożsamości lokalnej i identyfikacji z miejscem, w którym ma zostać ulokowany ŁCUS. Wykorzystanie historii miejsca - szkoły samochodowej przy

ul. Pogonowskiego 34, która ma swoją legendę, w tym filmową (serial „Daleko od szosy”), może pozwoli zbudować pozytywny i ciekawy wizerunek, który stanie się niejako wartością dodaną do pozostałych korzyści płynących z funkcjonowania ŁCUS.